59. Tiistaina 25 päivänä toukokuuta 1993

kello 18.15

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

S.

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotus käräjäoikeuslaiksi 1420

Hallituksen esitys n:o 252/1992 vp
Lakivaliokunnan mietintö n:o 9

2) Ehdotus laiksi osakeyhtiölain 16 luvun 2 §:n muuttamisesta 1429

Hallituksen esitys n:o 40
Lakivaliokunnan mietintö n:o 10

3) Ehdotus laiksi Tanskan hallituksen ja Färsaarten maakuntahallituksen kanssa vapaakaupasta Suomen ja Färsaarten välillä tehdyn sopimuksen sekä siihen liittyvän maataloustuotteiden kauppaa koskevan kirjeenvaihdon eräiden määräysten hyväksymisestä 1430

Hallituksen esitys n:o 16
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 3

4) Ehdotus laiksi EFTA-valtioiden ja Puolan tasavallan välillä tehdyn sopimuksen sekä siihen liittyvän Suomen ja Puolan välillä maataloustuotteiden kaupasta tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä ..... ”

Hallituksen esitys n:o 17
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 4

S.

5) Ehdotus laiksi valtion vakauttamistakauksista 1430

Hallituksen esitys n:o 31
Talousvaliokunnan mietintö n:o 17

6) Ehdotukset rahoitustarkastuslaiksi ja laiksi Suomen Pankin ohjesäännön muuttamisesta 1431

Hallituksen esitys n:o 319/1992 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 18

Esitellään:

7) Hallituksen esitys n:o 60 laeiksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain sekä ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta 1434

8) Hallituksen esitys n:o 61 kansainvälistä oikeusapua rikosasioissa koskevaksi lainsäädännöksi ..... ”

9) Hallituksen esitys n:o 62 laiksi oikeudenkäyntiin ja esitutkintaan osallistuvien henkilöiden koskemattomuudesta eräissä tapauksissa ..... ”

10) Hallituksen esitys n:o 63 laiksi rangaistusmääräysmenettelystä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... ”

11) Hallituksen esitys n:o 74 laiksi kemikaalilain muuttamisesta annetun lain muuttamisesta ..... ”

S.
12) Hallituksen esitys n:o 75 perhetuen uudistamista koskeviksi laeiksi 1434

13) Ed. Luukkaisen ym. lakialoite n:o 22 laiksi eläinsuojelulain muuttamisesta .. 1449

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä ed. Kohijoki.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus käräjäoikeuslaiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 252/1992 vp
Lakivaliokunnan mietintö n:o 9

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelu:

Ed. Lax: Herra puhemies, herr talman! Me olemme nyt tekemisissä oikeuslaitoksemme tämän vuosisadan suurimman uudistuksen kanssa. Lakivaliokunta on käsitellessään hallituksen ehdotusta paitsi suorittanut perusteellisen asiantuntijakuulemisen myös tehnyt tutustumiskäynnit Helsingin, Joensuun ja Kuopion tuleviin käräjäoikeuksiin. Käräjäoikeuslaki liittyy alioikeusuudistukseen, alioikeuksien yhtenäistämiseen, jolloin nykyiset kihlakunnanoikeudet ja raastuvanoikeudet muutetaan käräjäoikeuksiksi. Ehdotetussa käräjäoikeuslaissa on yksityiskohtaiset säännökset käräjäoikeuden organisaatiosta ja hallinnosta eli sen toiminnasta virastona. Tämä laki muodostaa osan loppuvuodesta voimaan tulevasta uudistuksesta.

Voimassa oleva alioikeusjärjestelmä ja -menettely perustuvat pääasiallisesti vuoden 1734 lain oikeudenkäymiskaareen. Vaikka oikeudenkäymiskaareen ajan mittaan on tehty useita laajahkoja osauudistuksia, oikeudellinen tilanne ei kuitenkaan ole tyydyttävä. Erityisesti oikeudenkäynnin hitaus ja tuomioiden perustelujen puutteellisuus on koettu suuriksi epäkohdiksi.

Alioikeusuudistusta on valmisteltu useaan eri otteeseen koko tämän vuosisadan ajan. On aika ihmeellistä ja paradoksaalista, että vuonna 1901 valmistunut ns. Wreden komitean mietintö jo piti sisällänsä melkein kaiken olennaisen, jonka kanssa me nyt olemme tekemisissä.

Nyt toteuttamisvaiheeseen edennyt lainsäädäntötyö käynnistyi 1980-luvulla, ja se alkoi vuonna 87 annetulla lailla oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta, jolla hyväksyttiin alioikeuksien yhtenäistäminen käräjäoikeuksiksi. Seuraavat vaiheet olivat vuosina 1990—1991, jolloin saatiin aikaan riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyä koskevat uudet prosessilait, kaiken kaikkiaan 12 lakia. Nyt on siis vuorossa uudistuksen käynnistämislaki.

Paitsi että tämä on vuosisadan suurin uudistus meidän oikeuslaitoksemme kohdalla, se on myös suuri rationalisointitoimenpide. Alioikeusuudistuksen keskeisiä tavoitteita on ottaa käyttöön erilaiset ratkaisukokoonpanot siten, että oikeuden kokoonpano määräytyy käsiteltävän asian laadun mukaan. Nykyisinhän lähes kaikki riita-asiat, niin suuret kuin pienet niiden laadusta riippumatta, käsitellään yleisissä alioikeuksissa samanlaisessa menettelyssä.

Turhilta lykkäyksiltä vältytään nyt, kun suulliseen, välittömään ja keskitettyyn menettelyyn päästään. Samalla tuomari vapautetaan useista rutiinitehtävistä, jotta hän voisi keskittyä päätehtäväänsä eli riita- ja rikosasioiden ratkaisemiseen. Tämä johtaa alioikeuksien henkilörakenteen muuttamiseen. Tuomareiden määrä vähenee nykyisestä, mutta kansliahenkilökuntaa tarvitaan huomattavasti nykyistä enemmän. Tämä uudistus kaipaa vielä vastaavaa rikosasioiden käsittelyn uudistamista, ja luvassa on mahdollisesti vuoden päästä lakiehdotus, joka lopullisesti täydentäisi alioikeusuudistuksen.

Tämä uudistus tulee todella viime tingassa. Sitä on melkein sata vuotta veivattu. Vaikka kysymyksessä onkin huomattava oikeuslaitoksen voimavarojen käytön järkeistäminen, itse siirtymä- ja sisäänajovaihe sinänsä aiheuttaa tilapäistä lisätyötä ja -kuormitusta.

Alioikeusuudistuksen toimeenpano sattuu harvinaisen hankalaan vaiheeseen. Taloudellinen lama on lisännyt alioikeuksien työmäärää ennennäkemättömällä tavalla, kun riita-asioiden, maksamismääräysasioiden ja konkurssien määrät ovat lyhyessä ajassa kaksinkertaistuneet. Alioikeudet ovat ruuhkautuneet, mikä on johtanut kohtuuttoman pitkiin käsittelyaikoihin, joista mm. eduskunnan oikeusasiamies on huomauttanut tuomareita.

Tuomioistuimia rasittavat rikoslain uudistaminen, kiinteistörekisterijärjestelmän uudistaminen, Eta-lainsäädäntö ja kokonaan uudet velkasaneerausasiat, joita koskevat lait oli yksityisten ja yritysten voimakkaan velkaantumiskehityksen ja -kierteen takia lyhyessä ajassa valmisteltava, säädettävä ja pantava voimaan. Samaan aikaan yritetään kaikin keinoin säästää karsimalla julkisen sektorin kuluja, vähentämällä henkilöstöä ja välttämällä uusia menoja.

Lakivaliokunta korostaakin, että oikeuden ja järjestyksen ylläpitäminen kuuluu valtion niihin perustehtäviin, joista ei voi luopua ja joita ei voi siirtää yksityisille. Oikeusjärjestyksen ylläpito on välttämätöntä kansalaisten turvallisuuden ja oikeussuojan kannalta. Huonoina aikoina oikeusjärjestyksen merkitys korostuu ja sen ylläpitämiseen tarvittavien toimien määrä pyrkii kasvamaan, ja nämä tehtävät on hoidettava lamasta huolimatta. Tähän valtiovallan erääseen äärimmäiseen tehtävään ei voi soveltaa juustohöyläperiaatetta.

Alioikeusuudistusta ei saa vaarantaa riittämättömien resurssien takia. Jos uudistusta ei toteutettaisi, tuomioistuinten yhä lisääntyvästä työmäärästä selviäminen edellyttäisi huomattavaa ja paljon kalliimpaa tuomarityövoiman lisäystä. Nyt tuomarikunta on motivoitunut tähän uudistukseen, koulutukseen on satsattu ja ilmeisesti onnistuneella tavalla. Nyt pitää huolehtia siitä, ettei uudistus kaadu tuomarikunnan ylikuormittamiseen. Se tarkoittaa, että ylimenokauden tarvitsemat resurssit on varmistettava. Me olemme itse asiassa oikeusvaltion peruskulmakiven kanssa tekemisissä.

Tässä pistää silmään tämän vuoden kolmas lisätalousarvio. Siinä on käynyt, niin kuin lakivaliokunta itse asiassa huomautti jo varsinaista budjettia käsiteltäessä. Silloin todettiin, että nämä uudistukset, jotka ovat vireillä, tulevat vaatimaan resursseja. Ei voidakaan juustohöyläsäästöperiaatetta soveltaa ja nyt onkin lisätalousarviossa esitetty rahaa tähän tarkoitukseen. Toki sävy tässä ei kyllä rohkaise tuomarikuntaa eikä tuomioistuinten henkilökuntaa. Olisi hyvin tärkeätä, että tässä tilanteessa säilyisi suhteellisuudentaju. Tämä uudistus olisi varsin hyvin varmistettavissa, jos vaikkapa vain kahdeksi vuodeksi voitaisiin taata noin 50 juristin panostus tähän uudistukseen, että saataisiin tämä siirtymävaihe kunnialla hoidetuksi. Se merkitsee noin 10 miljoonan markan menoerää vuositasolla.

Kun on näin suuri uudistus kysymyksessä, on mahdollista ja todennäköistä, että kaikkia näkökohtia ei ole lain valmistelussa voitu ottaa huomioon. Näin ollen lakivaliokunta pitää erityisen tärkeänä, että nyt tarkoin seurataan, että uudistuksen tavoitteet myös saavutetaan, ja ryhdytään välttämättömiin korjaustoimenpiteisiin, jos puutteita ilmenee.

Eräs keskeinen muutos tässä uudistuksessa on se, että lautamiesjärjestelmä muuttuu. Yhtenä keskeisenä tavoitteena on, että lautamiehet oikeuden maallikkojäseninä edustaisivat mahdollisimman hyvin koko aikuisväestöä ja tervettä kansalaismielipidettä. Lautamies edistää kansanvaltaa, oikeudenkäynnin julkisuutta ja yleisön luottamusta tuomioistuinten toimintaan. Tämän tehtävän täyttämiseksi on riittävää, että lautamies ymmärtää tehtävänsä ja asemansa tuomioistuimen jäsenenä. Oikeudenkäymiskaaren säännöksistä johtuu, että lautamies ei saa käsittelyn aikana vaihtua.

Lautamiehen roolista käytiin valiokunnassa perusteellinen keskustelu. Suomessa, ilmeisesti toisin kuin muissa Pohjoismaissa, on vielä nykyisin esitetty, että lautamiesten tulisi osallistua alioikeuden istuntoihin niin usein, että he saavuttavat tarpeellisen harjaantuneisuuden työskentelyyn tuomioistuimessa. Tätä lähtökohtaa ei voida pitää oikeana. Luottamusmiesten eli lautamiesten osallistumisella lainkäyttöön ei varmaankaan pyritä siihen, että saataisiin ammattituomareita, joilta puuttuu lainopillinen koulutus. Lautamiesten tärkeimpänä tehtävänä on edustaa tervettä kansalaismielipidettä, ja tämän tehtävän täyttämiseksi on todella riittävää, että hän ymmärtää tehtävänsä ja asemansa tuomioistuimen jäsenenä.

Lautamies, joka harvoin osallistuu oikeuden istuntoon, ei suinkaan ole merkityksetön. On selvää, ettei lautamies nykyisinkään voi oleellisesti vaikuttaa vaikeiden lainopillisen ongelmien ratkaisemisessa, mutta myös lautamies, joka ensimmäisen kerran osallistuu oikeuden istuntoon tai vain harvoin osallistuu istuntoon, pystyy täyttämään lautamiehen tärkeimmän tehtävän. Hän edistää kansanvaltaa, oikeudenkäynnin julkisuutta ja yleisön luottamusta tuomioistuinten toimintaan.

Ennen kaikkea on otettava huomioon, että vaatimus lautamiesten osallistumisesta alioikeuden istuntoon niin usein, että he saavat tarpeellisen harjaantuneisuuden työskentelyyn tuomioistuimessa, johtaa helposti siihen, etteivät lautamiehet edusta läpileikkausta aikuisväestöstä. Ottaen huomioon se, mihin pyritään luottamusmiesten osallistumisella lainkäyttöön,

on juuri edustettavuutta pidettävä yleistavoitteena.

Tässä on lain valmistelun yhteydessä tullut eräs kömmähdys. Ei ole otettu huomioon maan kieliolosuhteita. 7 §:n 2 momentin mukaan kunnasta valittavien lautamiesten tulee mahdollisimman tasapuolisesti edustaa kunnan väestön ikä-, elinkeino- ja sukupuolijakaumaa. On aivan välttämätöntä, että ainakin kaksikielisissä käräjäoikeuspiireissä on kumpaankin kieliryhmään kuuluvia lautamiehiä ja mielellään osa näistä kaksikielisiä, ja tämän vuoksi valiokunta ehdottaa 2 momentin täydentämistä niin, että lautamiesten valinnassa on otettava huomioon myös kunnan kielijakauma.

Tässä yhteydessä onkin syytä todeta, että ongelma ei koske yksinomaan lautamiehiä. Taannoin Turun hovioikeuden presidentti on julkisuudessa lausunut huolensa siitä, miten oikeuspalvelut hänen hovioikeutensa piirissä voitaisiin turvata myös ruotsin kielellä, ja tähän huoleen on yhtynyt myös Turun raastuvanoikeuden pormestari. Ruotsia sujuvasti taitavista tuomareista uhkaa syntyä tai on itse asiassa jo paikoin syntynyt paha pula. Tähän asiaan ei tässä yhteydessä voida puuttua, mutta terveisinä oikeusministerille ja oikeusministeriöön.

Lautamiesten osalta syntyi pientä erimielisyyttä myös valiokunnassa siitä, minkä ikäisenä voi astua tähän vaativaan virkaan. Hallituksen esitys lähti siitä, että 18 vuoden ikä riittäisi, mutta valiokunta päätyi vähän vanhakantaiseen näkemykseen, että 25 vuotta, joka on ollut tämmöinen tuomarin ikäraja, pysytettäisiin voimassa lautamiesten osalta. Tässähän lautamiehet poiketen nykyisestä järjestelmästä saavat yksilöllisen äänioikeuden.

Eräs asia, joka myös on askarruttanut valiokuntaa, on tuomioistuinharjoittelu käräjäoikeudessa. Tämän ns. auskultoinnin tavoitteet ja luonne ovat kaksijakoisia. Tuomioistuinharjoittelu on välttämätön edellytys ja ainoa koulutusmuoto tuomarin uralle ja se on myös merkittävin nuorten lakimiesten täydennyskoulutusmuoto. Toisaalta tällä harjoittelulla on varsin merkittävä työvoimavaikutus alioikeuksille. Itse asiassa alioikeuksia ei voitaisi pyörittää tänä päivänä ilman tätä työvoimaa. Koulutukselliset ja työnjärjestelylliset tavoitteet eivät aina olekaan ongelmitta yhteensovitettavissa, kuten myös hallituksen esityksen perusteluista ilmenee.

Tämän harjoittelun järjestämisessä on tärkeätä löytää oikea tasapaino nuorten lakimiesten koulutuksellisten tarpeiden ja alioikeuksien työn tehokkaan järjestelyn välillä. Hallituksen esityksen perustelut ovat tältä osin kyllä tasapainossa, mutta lakivaliokunta on huolissaan siitä, saavutetaanko todella tavoitteet ja tasapaino myös käytännössä vai onko tätä järjestelmää olennaisesti korjattava mm. ihmisoikeussopimuksesta johtuvien harjoittelua koskevien vaatimusten lieventymisen takia. Nythän harjoitteluaika olennaisesti lyhenee, lyhenee noin vuoteen, ja tehtävien vaativuustaso laskee.

Aivan varmasti olisi syytä pohtia, tulisiko pohtia samanlaisia ratkaisuja, mihin naapurimaassa Ruotsissa on päädytty. Siellä käräjäharjoittelu, ns. tingsmeritering, kestää kaksi ja puoli vuotta. Harjoittelu voidaan suorittaa paitsi alioikeuksissa myös lääninoikeuksissa.

Lopuksi haluaisin kiinnittää huomiota 19 §:ään. Siinä on lueteltu ne nykyisin tuomarille tai notaarille kuuluvat tehtävät, jotka laamanni voi uskoa kansliahenkilökuntaan kuuluvalle, joka on vannonut tuomarivalan tai antanut sitä vastaavan vakuutuksen. Useimpia tässä luettelossa mainittuja tehtäviä on yleisesti pidetty sellaisina rutiiniluontoisina kirjaamis- ja rekisteröintitoimenpiteinä, joiden delegointi ei ole ongelmallista tuomiovallan käytön kannalta.

Tällaisena selkeänä delegoitavaksi sopivana asiaryhmänä on valiokunnassa lisäksi tuotu esiin avioliittolain 25 §:n 1 momentin nojalla tehdyt avioerohakemukset. Näihin ei liity minkäänlaista harkintavaltaa. Valiokunta ehdottaakin näiden avioerohakemusten lisäämistä 1 momentin luetteloon omana uutena kohtanaan. Tästä asiasta valiokunta ei kyllä ollut yksimielinen, vaan kävi melkoisen periaate- ja arvokeskustelun, joka näkyy myös tässä mietinnössä vastalauseena ja josta mieleni tekee lainata pari kohtaa, jotka kuvaavat, että kysymyksessä olivat vastakkain järkiperäiset, rationaaliset, argumentit eli helposti ja oikeusturvaa vaarantamatta oleva delegointi ja toisaalta arvoargumentit, jotka edustavat aivan toisen tyyppistä ajattelua.

Tässä vastalauseessa todetaan: "Avioeropäätöksen allekirjoitus ei kuitenkaan ole mikä tahansa rutiiniasia. Avioliiton purkautuminen on kahden ihmisen elämässä niin merkittävä tapahtuma, että sen todisteeksi ei riitä mekaaninen kuittaus. Kyse on instituution arvosta. Tehtävien delegointi ei saa johtaa siihen, että asiat arkipäiväistyvät." Ja vielä lainausta: "Kun valiokunta toisaalta on kiinnittänyt huomiota siihen, että aikaisemmin varsin juhlavat oikeudesta asianomaisille annettavat asiakirjat ovat nykyaikaisen konttori- ja atk-tekniikan johdosta muut-

tuneet mitäänsanomattomiksi tietokoneliuskoiksi, ja pitää tärkeänä, että oikeuden asiakirjat ovat ulkoasultaan arvonsa mukaisia, katsomme, että samoin perustein päätöksen allekirjoitukselle on annettava sille kuuluva arvo." Tästä ei tässä enempää. Varmasti syntyy salissa tästä aiheesta keskustelua.

Herr talman! Tingsrättslagen och underrättsreformen är århundradets viktigaste domstolsreform i vårt land. Lagutskottet anser att tingsrättslagen och hela underrättsreformen är en så viktig grundbult för att Finland också framgent skall kunna uppfattas som en rättsstat. Reformen får inte äventyras av en felriktad spariver i samband med att statens utgifter måste skäras ned.

Det är slutligen mycket blygsamma och tillfälliga resurser som behövs för att ro den här reformen i hamn. Regeringen och riksdagen måste kunna sträcka sig till att åtminstone ett femtiotal jurister sätts in för ett par års tid. Våra domare och domstolsanställda är nu mycket trängda. De måste garanteras denna hjälp.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakivaliokunnan puheenjohtaja ajoitti tämän uudistuksen alun hieman myöhäksi. Tämä on todella itsenäisyyden ajan suurin lainvalmisteluhanke, mutta se alkoi asiallisesti ottaen vuonna 1862, kun alettiin valmistella säätyvaltiopäivien koolle kutsumista. Siinä tammikuun valiokunnan asialistassa alioikeuksien yhtenäistäminen oli yksi keskeisiä tavoitteita, ja nyt se sitten on todella toteutumassa 130 vuoden kypsyttelyn ja valmistelun jälkeen.

On tiettyä ironiaa siinä, että nyt se sitten toteutetaan ehkä itsenäisyyden ajan pahimman laman aikana. Nimittäin kaikki aikaisemmat uudistusehdotukset on lykätty juuri sen vuoksi, että on katsottu, että taloudelliset olot eivät anna vielä mahdollisuutta tämän uudistuksen toteuttamiseen, vaan pitää odottaa parempia aikoja. Nyt olemme pahimmissa mahdollisissa ajoissa, niin kuin puheenjohtaja Lax täällä totesi.

Wreden komitea, johon hän viittasi, oli todella perusteellinen. Siinä oli huonetilaohjelma, paitsi kihlakunnan tuomarin asuntoa ja kansliaa varten, niin myös hänen renkiään ja vaunuvajaansa myöten. Tämä antaa kyllä aiheen korostaa sitä, että tuomioistuinten nykyiset tilat eivät alkuunkaan sovellu tähän monipuoliseen järjestelmään, joka on tulossa. Minusta tuntuu, että on hyvin perusteltua aihetta saada aikaan tuomioistuinrakennusten perusrakentamis-, peruskorjaus- ja uudisrakentamisohjelma. Se on myös hyvin perusteltua elvytystä, koska se hajautuu maassa tasaisesti.

Vielä sanoisin avioeroasiasta, että kyllä valiokunnan vähemmistön on syytä miettiä, milloin suomalainen avioero on päätetty. Kyllä se on päätetty jo paljon ennen kuin se viedään alioikeuteen tutkittavaksi ja ratkaistavaksi, eikä se juhlavuus siitä lisäänny, että sen allekirjoittaa joku auskultantti m:tty sen sijaan, että kokenut kansliahenkilökuntaan kuuluva on käsitellyt ja ratkaissut asian.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puutun ed. Laxin puheenvuoron yhteen yksityiskohtaan eli juuri tähän avioeropäätöksen allekirjoitukseen 19 §:ssä. Ihmettelen tätä menettelyä, mihin valiokunta on päätynyt, koska vastalauseesta käy ilmi, että hallituspuolueiden kansanedustajat ovat jättäneet vastalauseen. Se vastaa sisällöltään kyllä niitä käsityksiä, jotka itsellänikin ovat tässä asiassa. Mutta ihmettelen sitä vain sen tähden, että tässä erimielisyyksiä aiheuttaneessa asiassa ei ole palattu hallituksen esityksen mukaiseen pykälään, niin kuin olen käsittänyt, että tässä talossa hyvin kauan käytössä olleet menettelytavat olisivat erimielisyyttä aiheuttaneessa pykälässä aiheuttaneet meneteltäväksi.

Itse olen ollut tässä talossa kauan, ehkä liiankin kauan, monenlaisten hallitusten aikana ja ihmettelen tätä menettelyä siksikin, että koskaan aikaisemmin en muista, että tällaiset perusarvot, jollaisesta minusta tässäkin on kysymys, olisivat olleet näin vapaasti osto- ja myyntiliikkeen tavaroitten tapaista tavaraa kuin juuri tämän hallituksen aikana. Olisin toivonut, että valiokunnan puheenjohtaja olisi puheenvuorossaan myös tätä asiaa meille valiokunnan ulkopuolisille edustajille valottanut. Miksi tässä näin meneteltiin?

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä minäkin kunnioitan konservatiivisena ihmisenä avioliittoa instituutiona, mutta kyllä minä tässä tapauksessa katson, että tässä ovat nyt jostakin tilapäisestä syystä näiden neljän kansanedustajan tunteet vähän ylikuumenneet tietyllä tavalla. Avioerohan on juridisesti viety näin helpoksi lainsäädännöllä. Onko se ollut sitten oikein tai väärin? Todennäköisesti on oikein, että kun kaksi ihmistä päättää erota, niin se voidaan tehdä silloin kohtuullisen kivuttomasti, ilman että siihen liittyy pitkiä prosesseja, jotka vain tuskaa lisäävät.

Kyllä tässä on sanottava, että tämä on vähän samanlainen homma kuin hakea laina R-kioskilta, ja tämä tapahtuu tällä tavalla. Mutta en minä usko, että tuomari tai notaari tai itse laamanni ryhtyisi tässä avioliittoneuvojaksi ja pyrkisi palauttamaan osapuolia järkiinsä tai takaisin avioliiton satamaan. Kun on jo tultu tähän tilanteeseen, minä en näe kyllä mitään estettä tälle menettelylle. Tämä on pelkkä muodollisuuden kirjaaminen, eikä tällä ole käytännössä mitään merkitystä. Minä en ymmärrä näitä perusteita, vaikka avioliittoa ja sen rakenteita instituutiona toki kunnioitan.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihmettelen ed. Alarannan puheenvuoroa, mutta ehkä se johtuu siitä, että hän on ollut liian kauan tässä talossa. Syy, että tähän päädyttiin valiokunnassa, on varsin yksinkertainen, ja se kuvastaa sitä vapaamielisyyttä ja kunnioitusta omantunnon vapautta kohtaan, mitä valiokunnassa tunnetaan. Minua ihmetyttää suuresti, jos tämä oudoksuttaa vanhaa kokenutta parlamentaarikkoa.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa herra puhemies! Täytyy aloittaa siitä, mihin ed. Alaranta lopetti. Ed. Alaranta, te puhutte siitä, että tässä talossa kauan käytössä olleet menettelytavat olisivat jotenkin estäneet tai niiden olisi pitänyt estää se, minkä lakivaliokunta ja erityisesti nämä neljä kansanedustajaa ovat tehneet. Ed. Alaranta, te puhutte nyt hallituksen pelisäännöistä, jotka pelkistetysti kuuluvat niin, että hallituspuolueen kansanedustaja ei saa olla eri mieltä kuin hallituksen esitys, elleivät hallituspuolueiden eduskuntaryhmien puheenjohtajat yhdessä päätä siitä, että muutos tehdään.

Ed. Alaranta, toivoisin, että te todella vilpittömästi ajattelisitte, mitä te puhutte täällä kansanedustajana, jolla valtiopäiväjärjestyksen 11 §:n mukaan on absoluuttinen oikeus ja käsittääkseni myös ehdoton sekä oikeudellinen että moraalinen velvollisuus noudattaa oikeutta ja totuutta eli omaa vakaumustaan eduskunnassa, kun käsitellään asioita.

Tässä on yksi häviävän pieni kuriositeetti, jossa neljä kansanedustajaa ovat henkilökohtaisesti kokeneet, että pitäisi tehdä pieni muutos. Ja te, ed. Alaranta, täällä moititte tällaista menettelyä ja protestoitte tällaista menettelyä vastaan. Minusta tämä on todella häpeällistä. Minusta on juuri jotakin sellaista menettelyä se, mistä te puhutte ja mihin te vetoatte, että juuri se on romahduttanut politiikan uskottavuuden kokonaisuudessaan.

Mitä hyödyttää kentällä, jos kansanedustajat sanovat, mitä mieltä he ovat esimerkiksi siitä, pitäisikö avioero myöntää näin rutiininomaisesti vai pitäisikö se olla hieman pyhempi asia, jos he sitten lakivaliokunnassa vain sen takia, että ovat hallituspuolueen kansanedustajia, joutuvat nielemään vakaumuksensa ja sitoutumaan siihen, mitä hallitus edellyttää, jotta ed. Alarannan pyhänä pitämät menettelytavat säilyisivät kunniassa.

Aivan samoin aikoinaan oli Uuden testamentin aikana vanhoja perinnäissääntöjä, mihin papit vetosivat ikään kuin kirveen kera, että säännöt ovat nämä. Mutta järkyttävintä, mitä tässä voidaan tehdä, on, että säännöt vangitsevat ihmiset ja tekevät ihmiset sääntöjen orjiksi. Haluaisin, että tällaiset asenteet vähitellen eduskunnasta todella poistuisivat, jotta kansanedustajat saisivat hyvällä omallatunnolla kertoa rehellisesti, mitä mieltä he ovat asioista.

Arvoisa herra puhemies! Haluaisin aivan lyhyesti tarkastella lautamieskysymystä, koska on selvää, että tällä uudistuksella pyritään varmastikin siihen, että kansalaiset saisivat paremmin oikeussuojaa ja päätökset olisivat parempia kuin ilman tätä muutosta. Nyt kuitenkin käräjäoikeuslain 6 §:ssä vain todetaan lautamiehestä, että häntä on pidettävä sopivana toimimaan lautamiehenä. Minua hieman askarruttaa tämä, kun tietää, kuinka kepein perustein kunnanvaltuustossa voidaan luottamusmiehiä nimetä erilaisiin tehtäviin. Ymmärrän sen vielä aika monessa lautakunnassa, koska se ei ole aivan sama asia.

Mutta tässä tapauksessa nimetään pari lautamiestä toimimaan yhden tuomarin kanssa, ja he pääsevät ratkaisemaan varsin merkittäviäkin kansalaisten asioita. He voivat periaatteessa ajaa kumoon lainoppineen tuomarin kannan. Silloin kyllä katson, että olisi ollut oikein, että 6 §:ssä olisi todella painotettu lautamiehen moraalisen osaamisen ja oikeamielisyyden vaatimusta, että hän olisi tunnettu oikeamielisyydestään. Kyllä sieltä kunnasta varmuudella löytyisi tällaisia vähän vaativammankin kriteerin täyttäviä lautamiehiä. Siinä mielessä minusta tämä on vähän liian vaatimattomasti sanottu eikä oikein tee oikeutta sille, kuinka suureen vastuuseen lautamiehet asetetaan, kun he päättävät esimerkiksi juuri perheoikeudellisia kysymyksiä tuomioistuimessa.

Käsittelen lyhyesti ed. Laxin ja hänen myötäpuoltensa vastalausetta liittyen avioeropäätöksen allekirjoittamiseen.

Minusta on hienoa, että puhutaan arvokeskustelusta, ja varmasti on selviä paineita siihen, että eduskunnassakin haluttaisiin käydä arvokeskusteluja. Siten ne hakevat ikään kuin uomansa mitä kummallisimmissa yhteyksissä.

Avioliitto on varmasti pyhä ja tärkeä instituutio. Periaatteessa Raamattukin lähtee siitä, ettei ole oikeastaan kuin kaksi avioeroperustetta, joilla on lupa erota. Muuten lähtökohtana pitäisi olla tietenkin sen, ettei mitään avioeroja ylipäätänsä haetakaan. Mutta tämä on ikään kuin se moraalinen puoli ja se elementti, minkä pitäisi vallita avioliitossa sellaisenaan tai ehkäpä sitten Jumalan sanan opastuksen pohjalta, mutta ei siihen tarvita lainkaan mitään lainsäädäntöä. Eikä kenenkään ihmisen tulisi avioliitossa nojautua jotenkin lainsäädäntöön, niin että katsotaan nyt vähän laista, mitä sitten saa tehdä tai mitä ei saa tehdä, vaan sen arvo ja sen pyhyys on jossakin aivan muualla kuin kirjoitetussa laissa.

Aivan samalla tavalla jos ajattelemme eroprosessia, niin ei sen eron tuska ja tappio tietenkään millään tavalla liity itse prosessiin, vaan siihen, että ero tosiasiallisesti tapahtuu. Näin ollen minusta, niin myönteistä kuin onkin vedota tähän, että tämä tapahtuu liian rutiininomaisesti, se on oikeastaan kestämätöntä, pahasti myöhästynyttä moraalista pahoittelua siitä, miten avioliittoinstituutio on suomalaisessa lainsäädännössä. Nimittäin se oli radikaali muutos, minkä eduskunta aikoinaan hyväksyi, että avioeron saa käytännöllisesti katsoen automaattisesti panemalla nimen alle. Itsekin olin nuori juristi silloin, ja kun ensimmäinen avioero-asia tuli tämän lain voimaantulon jälkeen, olin ihan ihmeissäni, kun kaveri soitti puhelimella ja sanoi, että hän haluaisi avioeron. Minä sanoin, että sopiiko, että pistän nimesi hakemukseen. Sitten kun ensimmäistä hakemusta tein, siihen ei tullut mitään muuta kuin sanat: "Pyydän, että meille myönnetään avioero." Tuntui aivan siltä, että eihän tässä tarvita kerta kaikkiaan enää lakimiehiäkään. Sitten paperi lähti tuomioistuimeen ja sieltä aikanaan tuli takaisin. Se oli todella yksi puhelinsoitto, millä avioero oli järjestetty tässä tapauksessa.

Nyt on kysymys siitä, voitaisiinko ja olisiko mitään mieltä yrittää jollakin tavalla tehdä jotakin sen jälkeen, kun toimeksianto on tullut, paperit lähetetään tuomioistuimeen ja ne sieltä aikanaan palaavat takaisin. Minusta on täysin merkityksetöntä, mitä siellä tuomioistuimessa tapahtuu. Järkytyspaikka, ei sillä voi olla mitään väliä, allekirjoittaako sen joku tuomari vai allekirjoittaako sen joku kansliahenkilökunnan valan tehnyt henkilö. Minusta sen voisi allekirjoittaa vaikka tilapäinen korjaamomies, joka käy siellä piipahtamassa. Ei se vaikuta enää tähän asiaan millään tavalla. Olennaista on vain se, ja surullinen asia on juuri siinä, että haetaan avioeroa usein kepein perustein. Se on surullista, mutta mikään ei voi tässä välissä enää muuttaa sitä. Ehkäpä parempi olisi ollut puhua siitä, että vaikeutettaisiin hieman avioeron saantia jollakin tosiasiallisella tavalla, mutta ei suinkaan tämmöisillä allekirjoituskysymyksillä.

Muuten täytyy joka tapauksessa sanoa, että ylipäätänsä suhtautuminen lakiin tässä suhteessa, että lailla voisi saada jotakin iloa näiden ihmisten aviolliseen elämään tai kysymyksiin, on minusta aivan kestämätön ajatus. Itse asiassa täytyisi palauttaa välillä mieleen, että Jeremy Bentham on sanonut, että jokainen laki on loukkaus vapautta vastaan. Meillä olisi varmaan aika suuri työ, jos ottaisimme hieman vakavammin tämän Benthamin lausuman, lähinnä siinä, että purettaisiin mielettömäksi paisunutta lainsäädäntöä.

Ed. S u h o l a : Arvoisa puhemies! Aina avioliiton mainingit korkeina loiskuaa. Tässäkin keskustelussa menevät aidat ja seipäät suloisesti sekaisin. Yksi puhuu avioliittolaista ja toinen allekirjoituksesta. Joka tapauksessa olen sitä mieltä, että jos eduskunta rationalisoinnin ja delegoinnin nimissä tylysti arkipäiväistää elämän, se on käsittänyt tehtävänsä jotenkin väärin. Jos asioilta viedään arvo ja steriili tarkoituksenmukaisuus runnoo kehityksen kehittymään niin, että ehkäpä jo seuraavan lakiuudistuksen seuraavassa vaiheessa riidattoman avioeron voi kuitata saaduksi postin, kaupan tai kioskin tiskiltä muun asioinnin lomassa, jotakin on perusteellisesti pielessä. Tässä olen ed. V. Laukkasen kanssa iloisesti eri mieltä.

Uudistaminen on välttämätöntä. Lainsäädäntö ei voi laahata elämän perässä, mutta se ei voi myöskään johtaa sitä. Tässä taas olen ed. Laukkasen kanssa samaa mieltä: Elämä ei puristu pykäliin. Lainsäädännön tulee seurata aikaa, mutta hetkessä tempoilevaa se ei voi olla. Ja tämä koskee muutakin kuin perustuslainsäädäntöä.

Lainvalmisteluun liittyy aina laaja asiantuntemus, syvällinen pohdinta ja huolellinen harkinta ja aivan erityisesti huomista pidemmälle näkeminen, jotta tämän päivän viisaus ei olisi huomisen hullutus. Aina ei aika takaa laatua. Pykäläviidakkoon piiloutuu joskus sammakoita, jotka

valiokunnan tehtävä on rassata pois. Valiokunta voi myös asiantuntijakuulemisen perusteella ja harkintansa mukaan täydentää hallituksen esitystä. Näin on käynyt käräjäoikeuslain käsittelyssäkin. Uudessa käräjäoikeuslaissa on lueteltu ne nykyisin tuomarille tai notaarille kuuluvat tehtävät, jotka laamanni voi uskoa kansliahenkilökuntaan kuuluvalle, joka on vannonut tuomarinvalan tai antanut sitä vastaavan vakuutuksen.

Rationalisointi ja delegointi on järkevää, mutta joku tolkku pitää olla siinä, mitä delegoidaan, mikä on delegoinnin syy ja peruste. Lakivaliokunta on nyt päättänyt täydentää hallituksen esitystä ja äänestyksen jälkeen lisännyt 19 §:n 1 momenttiin kohdan, jossa laamanni voi määrätä kansliahenkilökuntaan kuuluvan ratkaisemaan avioerohakemukset, joihin ei liity minkäänlaista harkintavaltaa. Vaikuttaa järkevältä, olletikin kun alioikeusuudistuksen keskeisen periaatteen mukaan tuomioistuinten voimavarat tulee suunnata ja keskittää oikeudellista harkintaa vaativiin asioihin.

Mitä ihmeen syytä minulla sitten voi olla vastustaa tätä delegointia? Sillä mitäpä sitä tärkeää tuomaria, jolla näillä velkasaneerauksen huikeina aikoina jo muutoinkin on ankara työpaine, rasittamaan valmiilla asialla? Mikä taantumuksen linnake minä olen, kun en käsitä, että kun on päätetty erota, on päätetty, ja kun ei kerran sovittelulle ole sijaa, on aivan sama, kuka sen eron kuittaa?

Mutta kun ei se ole sama. Tai on, jos meille sopii, että siitä vain, antaa mennä. Arkipäiväistetään pois, riisutaan instituutiolta arvot, puretaan vain avioliitto kassakuitilla tarkoituksenmukaisuussyistä. Säästyy aikaa ja paperia. Ja kun oikein tarkkaan rationalisoidaan, niin mitäpä sillä tuomarilla itse asiassa tehdään siinä vihkimisvaiheessakaan? Eikö analogian mukaan tämä valan tehnyt kansliahenkilökunta voi arkitöidensä eli perunkirjojen ja rekisteröinnin lomassa rekisteröidä avioliitotkin? Vihkiminenhän rituaaleineen tarkkaan ajatellen on silkkaa arvokkaan virkamiehen ajan haaskausta.

Ehkä jo voisimme alkaa tehdä taidetta yleisestä latistamisesta ja elämän mekanisoinnista. Itse asiassa on hyvin höpsöä järjestää häitä ja muitakaan juhlia. Sehän on äärimmäisen epätarkoituksenmukaista. Ajatelkaa nyt kaikki se ajanhukka ja yleinen turhanpäiväisyys, ellei nyt sitten ajatella asiaa markkinatalouden ja bisneksen näkökulmasta. Suuri business, kaikki nämä vaate-, hely- ja kukkakauppiaat, kyllä sanoo mielellään "kiitos" yleiselle juhlistamiselle. Ja jos me sentään näin ankeina aikoina, joina tarkoituksenmukaisuus pyhittää keinot, luopuisimme juhlakranssista ja ottaisimme pullamössöä vain, ihan tarkoituksenmukaisuussyistä.

Riisutaan vain tunne, riisutaan muutakin kuin tuomarilta turhat työt. Kun avioliittolaki, niin kuin täällä on todettu, on tehnyt eroamisen kohtuullisen helpoksi, niin kuin tavallaan oikein onkin, että kun kyllästyttää niin kyllästyttää, niin emmekö me voisi helpottaa lisää? Emmekö voisi keventää sinänsä ikävää ja epämiellyttävää prosessia? Emmekö voisi pyytää Spedeä rakentamaan uuden jokamiehen erospelimallin tai Veikkausta luomaan oman avioero-onlinen, ympäri vuorokauden joka kioskilta, rasti ruutuun yhteisestä sopimuksesta? Tänään en tahdo enkä huomenna, ylihuomisesta en tiedä, mutta se on liian kaukana.

Arvoisa puhemies! Kaikki ei voi olla irvokasta, tarvitaan myös arvokasta. Avioeropäätöksen sinetöinti ei ole mikä tahansa rutiiniasia. Avioliiton purkautuminen on kahden ihmisen elämässä niin merkittävä tapahtuma, että minusta sen todisteeksi ei riitä mekaaninen kuittaus. Tehtävien delegointi ei saa johtaa siihen, että asiat arkipäiväistyvät. Tässä nimenomaisessa asiassa ei ole kyse siitä, että kariutunutta ihmissuhdetta yritettäisiin minkään instituution avulla väkipakolla pitää voimassa. Sehän on järjetöntä, ja sitä paitsi tässä asiassa ei ole siitä kyse, vaan tässä on kyse siitä, kuinka kepeä sopimus avioliitto on ja kuinka vaivatonta sen purku, tai siitä, kuinka merkittävä se sopimus on ja kuinka se sen arvon mukaisesti puretaan.

Menettelytapaa ei voida perustella sen mukaan, mikä on tuomarin työpaine. Rationalisoinnin syyksi ei riitä sekään kuulemani peruste, että kanslistilla saattaa olla pitempi elämänkokemus kuin juuri valmistuneella tuomarilla, koska jos elämänkokemus otetaan mittariksi, mahdollisten allekirjoittajien skaala laajenee siivoojasta talonmieheen. Mutta niin kuin ed. V. Laukkanen totesi, hänelle sopisi mutterimieskin. Kyse on instituution arvosta. Jos tuomaria ei voida rasittaa rutiiniluontoiseksi katsotulla asialla, seuraava rationalisoinnin vaihe johtanee siihen, että porttivahti ja kumileimasin vapauttavat tuomioistuinlaitoksen riidattomien avioerojen myöntämisen vaivasta.

Kun lakivaliokunta toisaalta on kiinnittänyt huomiota siihen, niin kuin puheenjohtaja Lax totesi, että aikaisemmin varsin juhlavat oikeudesta asianomaisille annettavat asiakirjat ovat nykyaikaisen konttori- ja atk-tekniikan johdosta

muuttuneet mitäänsanomattomiksi tietokoneliuskoiksi, ja pitää tärkeänä, että oikeuden asiakirjat ovat ulkoasultaan arvonsa mukaisia, katson, että samoin perustein päätöksen allekirjoitukselle on annettava sille kuuluva arvo.

Tästä syystä tulen asian yksityiskohtaisen käsittelyn yhteydessä esittämään valiokunnan mietinnöstä poiketen ja sattumoisin hallituksen esityksen mukaisesti, että vastalauseen mukaisesti tämän lain 19 §:n 1 momentin 5) kohta poistetaan.

Ed. Polvi: Herra puhemies! Oikeudenkäynnin hitaus ja tuomioiden perustelujen puutteellisuus koetaan yleisesti nykyisin epäkohdaksi ja myös kansalaisten oikeusturvaa heikentäväksi tekijäksi. Alioikeusuudistuksella kokonaisuudessaan pyritään mainittujen epäkohtien poistamiseen.

Nyt käsittelyssä oleva käräjäoikeuslaki on keskeine osa alioikeusuudistusta, jolla yhtenäistetään alioikeudet muuttamalla nykyiset kihlakunnanoikeudet ja raastuvanoikeudet käräjäoikeuksiksi 1.12.1993 lukien. Keskeisenä periaatteena käräjäoikeuslaissa otetaan käyttöön oikeudessa käsiteltävän asian laadun mukaan määräytyvät eri ratkaisukokoonpanot ja mahdollistetaan myös tehtävien nykyistä laajempi delegointi. Niillä ratkaisuilla vapautetaan tuomarityövoimaa rutiinitehtävistä, jolloin riita- ja rikosasioiden ratkaisemiseen jää enemmän aikaa. Uudistuksen jälkeen onkin lupa odottaa oikeudenkäyntien nopeutumista.

Hallituksen esitys oli osittain puutteellisesti valmistelu. Valmistelun yhteydessä ilmeisesti ei ollut selvitetty, vastaako esitys Euroopan ihmisoikeusopimuksesta johtuvia vaatimuksia. Esityksen perusteluissa siitä ei ollut mitään mainintaa, ja niinpä eräät valiokunnan kuulemat asiantuntijat katsoivatkin, että lakiesitys ei kaikilta osin ole sopusoinnussa ihmisoikeussopimuksen säännösten kanssa. Valiokunta hankkikin asiasta lisäselvityksiä ja täsmensi säännöksiä, kirjasi kannanottonsa mietintöön ja paikkasi siten valmistelussa jääneen aukon.

Käsittelyn aikana valiokunta teki hallituksen esitykseen yksimielisesti lukuisia muutoksia, joilla lakia täsmennettiin ja parannettiin, kuten valiokunnan puheenjohtaja esittelypuheenvuorossaan totesi.

Lakiesitykseen ei sisälly alaikärajaa tuomarin tehtävään valittavan eikä tuomioistuinharjoittelua suorittamaan määrätyn notaarin osalta. Niinpä alaikäraja jää riippumaan opiskelunopeudesta ja tehtäviin voidaan määrätä myös alle 25-vuotias. Sen vuoksi en henkilökohtaisesti nähnyt perusteita valiokunnan äänestyksen jälkeen esittämälle lautamiesten ikärajan korottamiselle hallituksen esittämästä 18 vuodesta 25 ikävuoteeen, vaan olin 21 vuoden ikärajan kannalla.

Hallituksen esityksessä käräjäoikeuslaiksi on lähtökohtana, että käräjäoikeuden lautamiehille maksetaan palkkiota, ansionmenetyskorvausta, päivärahaa ja matkakustannusten korvausta kunnan varoista. Maksettavan palkkion määrän kuitenkin vahvistaa oikeusministeriö. Lakivaliokunnan enemmistö yhtyy tuohon hallituksen esitykseen. Mietinnössään lakivaliokunta korostaa, että oikeuden ylläpitäminen on valtiollinen tehtävä, josta valtio ei voi luopua ja jota ei voi siirtää yksityisille. Oikeudenhoito onkin luonteeltaan yksinomaan valtiollinen eikä kunnallinen tehtävä. Sen vuoksi valtion tulee myös vastata kaikista käräjäoikeuden toiminnasta aiheutuvista kustannuksista.

Valtion toimenpitein on kunnille viime aikoina sälytetty jatkuvasti uusia tehtäviä, lisätty rasitteita. Sen lisäksi on leikattu valtionosuuksia yksipuolisesti. Sen seurauksena kunnat ovat syvässä talouskriisissä, jota jokainen vähäinenkin kustannusten siirto edelleen syventää. Käräjäoikeuden lautamiesten toiminnasta aiheutuvat kustannukset merkitsevät uutta lisärasitusta vanhoille kaupungeille ja ilmeisesti lisääntyviä oikeudenhoidon kustannuksia myös muille kunnille.

Äskettäin valmistuneessa valtiosihteeri Timo Relanderin kuntataloutta koskevassa selvitysmiehen raportissa kannetaan aivan aiheellisesti huolta kuntien taloudellisesta tilanteesta ja kaivattiin selvempää jakoa valtion ja kuntien tehtäviin. Kun oikeuden ylläpito on, niin kuin lakivaliokuntakin mietinnössään korostaa, valtion perustehtävä, josta se ei voi luopua, on luonnollista ja johdonmukaista, että kustannukset silloin kuuluvat kokonaisuudessaan valtion kannettaviksi.

Lautamiesten palkkiojärjestelmä sinänsä on vähäinen taloudellinen kysymys siihen verrattuna, mitä merkitsi kuluvan vuoden alusta lukien verotusoikeuden riistäminen kunnilta yhteisöjen tuloihin sekä myös pääomatuloihin. Se on kuitenkin merkittävä periaatteellinen ratkaisu. Kysymys on käytännössä siitä, jatketaanko edelleen yksinomaan valtiovallalle kuuluvista tehtävistä aiheutuvien kustannusten maksattamista ja osittain siirtämistä kuntien kannettavaksi ja samalla

kunnallisverolla kerättäväksi. Lakiesityksen toisessa käsittelyssä tulen tekemään asiasta esityksen, joka sisältyy I vastalauseeseen.

Lakivaliokunnan enemmistön 19 §:n 1 momentin 5) kohdaksi tekemä lisäys avioeron myöntämisen delegoimismahdollisuudesta on käsitykseni mukaan tarkoituksenmukainen ratkaisu. Avioero sinänsä on ratkaistu jo aikaisemmin muualla. Kysymys on käytännössä pelkästään kirjaamisesta. Minusta sen arkipäiväisyyttä ei lainkaan muuta se, kuka päätöksen on allekirjoittanut. Sitä ei tee yhtään sen juhlavammaksi, vaikka se olisi varustettu leimalla, sinettisiteellä ja korkeimman oikeuden ratkaisulla.

Oikeusministeri P o k k a : Arvoisa herra puhemies! Ehkä muutama kommentti käytyyn keskusteluun. Omalta puoleltani oikeusministerinä olen halunnut luottaa lakivaliokunnan työskentelyyn ja olen huomannut, että valiokunta yleensä hyvin huolellisesti haluaa perehtyä hallituksen esityksiin. Minusta on oikein ja paikallaan, että aina silloin kun valiokunta huomaa, että on lakiesityksessä korjaamisen tarvetta, ne korjaukset tehdään. Joten kun täällä puhuttiin ryhmäkurista, että hallituksen esitys pitää hyväksyä sellaisenaan, niin sillä kannalla en kyllä itse ole, vaan aina kun aihetta on, asiaan pitää voida puuttua. Mutta täytyy kyllä myöntää, että aina välistä, kun katson valiokuntien aikaansaannoksia ja mietintöihin sisältyviä vastalauseita — tässäkin hallituksen esitys on jäänyt vähemmistöön — jään miettimään, olisiko pitänyt sittenkin paimentaa enemmän ja vahtia, että hallituksen esityksen kaikki perustelut tulevat riittävän tarkkaan luetuiksi.

Nythän on keskusteltu 19 §:n lisäyksestä, joka koskee avioerojen myöntämisiä. Tämähän ei todella kuulunut hallituksen esitykseen, koska itse ajattelin, että olisi kuitenkin hyvä, jos tällainen henkilöitten välien lopullinen selvittäminen eli avioeron myöntäminen menee tuomarin allekirjoituksella. Mutta valiokunnan enemmistöllä tuntui kyllä olevan hyvin paljon käytännöllisiä perusteita, niin että kyllä tietysti asiaa voidaan näinkin arvioida. Jos halutaan itse asiaan puuttua, niin sitten pitää puuttua avioliittolakiin. Joten ymmärrän kyllä ed. V. Laukkasta, joka taisi enemmistön kantaa perustella. Mutta itse olisin kyllä ollut sillä kannalla, jota hallitus on esittänyt ja joka näyttää jääneen vähemmistöön.

Herra puhemies! Itse asiasta eli käräjäuudistuksen toteuttamisesta.

Me olemme tällä hetkellä siinä tilanteessa, että ne lisävoimavarat, joista keskusteltiin vuoden alussa liittyen velkasaneerauslainsäädäntöön, ovat nyt toteutuneet ja liittyvät lisäbudjettipäätöksiin. Meillä on satakunta tilapäistä henkilöä nyt kiinnitetty alioikeuksiin hoitamaan yksityisten henkilöitten velkajärjestelyjä ja yrityssaneerauksia. Tältä puolelta eduskunnan toiveisiin on pystytty vastaamaan.

Käräjäoikeusuudistushan taas merkitsee oikeusministeriön budjetissa sitä, että meillä on jonkin verran lisävoimavaroja tälle vuodelle ja vielä ensi vuodellekin tämän uudistuksen toimeenpanoa varten varattu, niin että niitä jonkin verran on, mutta ei varmasti siinä määrin kuin tämä uudistus ehkä alun perin olisi edellyttänyt. Eli me joudumme toteuttamaan uudistusta ajankohtana, joka ehkä tällaiselle vuosisadan uudistukselle ei ole paras mahdollinen. Uskon kuitenkin, että meidän tuomarikuntamme ja alioikeuksien väki pystyvät tämän uudistuksen toteuttamaan ja ovat motivoituneet siihen, että käräjäoikeusuudistus lähtee liikkeelle aikataulun mukaisesti tämän vuoden lopussa.

Kysymyksestä, jonka ed. Polvi toi esille, eikö tuomioistuintehtävien ylipäänsä pitäisi olla valtion maksettavia, olen hänen kanssaan samaa mieltä, että näin varmasti pitäisi olla. Mutta joudun sanomaan, että pitäisi, koska ei ollut valtiontaloudellisia mahdollisuuksia lautamiesten palkkakysymykseen esittää minkäänlaisia muita ratkaisuja kuin se, mikä tässä hallituksen esityksessä on tuotu esille.

Onhan ed. Polven mainitsemassa selvitysmies Relanderin ehdotuksessa tuotu esille sellainenkin, että oikeusaputoiminnasta olisi kokonaisuudessaan ei kuntien vaan valtion vastattava. Senkin osalta joutuu sanomaan, että periaatteessa asia on näin, mutta käytännössä joutuu kuitenkin miettimään aika tarkkaan, milloin voidaan tällainen valtiollistaminen ja sen edellyttämä määrärahojen hoitaminen käytännössä toteuttaa.

Arvoisa herra puhemies! Olen tyytyväinen siitä, että käräjäoikeuslaki on tässä vaiheessa eli eduskunta pääsee tästä äänestämään, koska uudistuksen käytännön toimenpiteillä on todella kiire ja meidän täytyy uusi lautamiehistö saada asianmukaisesti valittua niin, että käräjäoikeudet ovat toimintavalmiudessa, kun vuodenvaihde lähenee.

Ed. A l a r a n t a : Herra puhemies! Kun ministeri Pokka myöskin puuttui vielä ns. ryhmäkuriasiaan, haluan tarkentaa omaa edellistä puheenvuoroani, josta näyttää syntyvän joko

tahattomasti tai tahallisesti aivan väärä käsitys. En minä ole mikään ryhmäkurin intomielinen kannattaja. Ehkä olen niitä edustajia, joka olen hyvin paljon tarvinnut vapautta omassakin ryhmässäni juuri tässä suhteessa.

Minä ihmettelin puheenvuorossani vain sitä, että tämä vapaus sallitaan tällaisissa asioissa, jotka minulle niin kuin monelle muullekin edustajalle ovat hyvin tärkeitä ja periaatteellisesti suuria asioita, mutta sen sijaan monissa pienemmissä asioissa mielellään palataan tällaisen erimielisyystilanteen tullessa hallituksen esityksen mukaiseen pykälämuotoiluun. Me olemme sinäkin aikana, jolloin itse olen ollut tässä talossa, joutuneet monesti hallitussovun nimessä palaamaan esimerkiksi niihin vaatimuksiin, joita RKP:n eduskuntaryhmä on hallituksen sisältä muille edustajille viestittänyt.

Ed. V. Laukkanen: Arvoisa herra puhemies! Kun en kerinnyt vastaamaan ed. Suholalle, otin puheenvuoron. Haluaisin vain todeta, että ed. Suhola ei jotenkin ehkä sittenkään perimmältään ymmärrä tätä eroa, kun hän puhuu arkipäiväistämisestä. Kun se prosessi on täysin kirjallista ja tämä asiakirja jossakin tuntemattomalla hetkellä allekirjoitetaan, niin kerta kaikkiaan se on juuri niin arkipäiväistä, se on juuri niin rutiininomaista kuin mikään asia voi olla. Se ei siitä muutu muuksi riippumatta siitä, onko siellä joku tuomari tai kansliahenkilökuntaan kuuluva, joka allekirjoituksen tekee.

Toisaalta hän puhui arkipäiväistämisestä kysyen, että entäpä jos vihkiminenkin tapahtuisi jotenkin arkipäiväisesti. Kyllä itse vain ajattelen, että 11.4.81, reilut 4 400 päivää sitten, kiireen vilkkaa mentiin Pietarsaaren tuomiokuntaan lauantaiaamuna kello 8.30 ja siellä kihlakunnantuomari oli purjehtimaan lähdössä ja siinä vauhdilla meidät vihki. Ei sen vihkimisen arvo ja se valtava merkitys, mikä sillä ratkaisulla oli minun ja vaimoni välillä, lainkaan arkipäiväistynyt sillä, että hän ehkä sadannen kerran monotonisella äänellä pisti vauhdilla sen jutun menemään, vaan se oli fantastinen juttu ja sitä ei saanut mikään arkipäiväiseksi, koska se oli aivan ainutlaatuinen tapahtuma, ja toivottavasti se oli ainutkertainenkin tapahtuma.

Tällaisia suuria, syviä kysymyksiä ei arkipäiväistetä sillä, kuka pistää nimensä paperin alle ja kuka ei. Ero on tietysti vähän eri asia, koska se on surullinen tapahtuma, mutta ei sekään muutu miksikään siitä, kenen henkilön nimi paperissa lukee.

Ed. Suhola: Arvoisa puhemies! Kyllä minä nyt sanoisin ed. V. Laukkaselle, että kyllä ed. Suhola on ymmärtänyt, mitä hän on tehnyt, ja hän on tehnyt sen — täydestä ymmärryksestä en tiedä — täysin harkitusti kuitenkin. Tässä nyt vain on se ero, että ed. Laukkaselle sopii se, että purjehtimaan lähtevä tuomari monotonisella äänellä tuikkaa hänet avioliittoon. Minä taas rakastan paitsi miestäni niin myöskin rituaaleja sillä tavalla, että minusta juhlallisuus ihmisen elämässä ei ole pahasta. Me olemme pystyyn kuollutta kansaa tällä hetkellä, eikä minusta sitä, että me pidämme joitakin asioita arvokkaina ja sallimme itsemme joskus yltyä juhlamieleenkin, voida lukea ihmiselle synniksi.

Ed. V. Laukkanen: Arvoisa puhemies! Ettei tässä nyt tulisi mitään väärinkäsitystä, niin olen täysin samaa mieltä ed. Suholan kanssa, mutta puhunkin nyt nimen kirjoittajan henkilöstä. Se, että tämän tuomiokunnan tapahtuman jälkeen sitten menimme juhlallisesti Kälviän kirkossa vihille ja häävieraat olivat paikalla ja hääjuhlat vietettiin sen jälkeen, on nyt sitä, mistä ed. Suhola puhuu, että on arvokasta ja kunnioitettavaa ja onnellista ja ihanaa.

Mutta nämä asiat pitää erottaa toisistaan. Toinen kysymys on se, että tuomiokunnan kansliaan saapuu jostakin paperi, jossa lukee yksi rivi: "Pyydämme avioeroa." Sitten tuomari sen valmiin lomakkeen täyttää, että avioero alkaa tästä ja tästä päivästä. Nyt ed. Suhola vain riitauttaa sen, kenen ja missä asemassa olevan henkilön nimi siinä on, ikään kuin se ratkaisisi sen, tuleeko tästä arkipäiväistetty eroprosessi vai jotenkin arkipäiväisestä prosessista poikkeava prosessi. Minä en kerta kaikkiaan sitä eroa ymmärrä. Minusta se on aivan kaikkein rutiininomaisin asia, mitä voidaan ajatella, tällainen avioero, jossa ei ole minkäänlaista harkintavaltaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi osakeyhtiölain 16 luvun 2 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 40
Lakivaliokunnan mietintö n:o 10

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 10.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi Tanskan hallituksen ja Färsaarten maakuntahallituksen kanssa vapaakaupasta Suomen ja Färsaarten välillä tehdyn sopimuksen sekä siihen liittyvän maataloustuotteiden kauppaa koskevan kirjeenvaihdon eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 16
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 3

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelu:

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Färsaarten kanssa käytävää vapaakauppaa ei voi hyväksyä, koska Färsaaret harjoittaa edelleen laajamittaista valaanpyyntiä. Perusteluna on se, että valaat ovat uhanalainen ja harvinainen laji, ja toisekseen se, että valaita pyydetään tuskallisilla pyyntimenetelmillä. Tutkimukset ja kokeilut valaanpyyntimenetelmien inhimillistämiseksi eivät ole johtaneet tuloksiin. Jotta kuolema olisi välitön, on valasta osuttava harppuunalla rintaontelon tai keskushermoston alueelle, mikä on äärimmäisen harvinaista. Perinteistä räjähtävää harppuunaa käytettäessä valaiden kuolinkamppailut kestävät useista minuuteista kymmeniin minuutteihin. Uuden tyyppinenkään räjähtävä harppuuna ei ole olennaisesti muuttanut pyynnin julmaa luonnetta. Tälläkin menetelmällä esimerkiksi lahtivalaiden keskimääräinen kuolinaika on lähes kolme minuuttia. Yksikään sivistysvaltio ei hyväksyisi teurastusmenetelmää, joka aiheuttaisi vastaavan pituisen kuolinkamppailun. Valaanpyynti ei saa muodostaa poikkeusta inhimillisen tappamisen vaatimuksesta.

Färsaarten harjoittama valaanpyynti on herättänyt voimakasta kansainvälistä paheksuntaa. Valaanpyyntikysymykset ovat nousseet kansainvälisen politiikan asialistalle myös mm. Norjan ja EY:n välisissä neuvotteluissa. Maailmalla Suomi tunnetaan valtiona, joka on halunnut säilyttää valtamerillä vielä jäljellä olevat valaskannat. Suomi on tuonut kansainvälisissä yhteyksissään esille tämän näkemyksensä. Näin ollen on johdonmukaista, että emme tässä vaiheessa hyväksy neuvoteltua kauppasopimusta Färsaarten kanssa, vaan osallistumme tältä osin kansainväliseen painostustoimintaan valaanpyynnin lopettamiseksi. On varsin todennäköistä, että tällaiset painostustoimet johtaisivat varsin nopeasti muutoksiin Färsaarten harjoittamassa valaanpyynnissä.

Arvoisa puhemies! Tulemme esittämään tämän asian kolmannessa käsittelyssä, että lakiehdotus hylättäisiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi EFTA-valtioiden ja Puolan tasavallan välillä tehdyn sopimuksen sekä siihen liittyvän Suomen ja Puolan välillä maataloustuotteiden kaupasta tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 17
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 4

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi valtion vakauttamistakauksista

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 31
Talousvaliokunnan mietintö n:o 17

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotukset rahoitustarkastuslaiksi ja laiksi Suomen Pankin ohjesäännön muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 319/1992 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 18

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelu:

Ed. Louekoski: Herra puhemies! Käsiteltävänä on hallituksen esitys, joka sisältää ehdotuksen pankkitarkastuksen muuttamisesta rahoitustarkastukseksi. Esitys tuli eduskuntaan jo joulun alla, ja se on ollut valiokunnassa hyvin perusteellisen keskustelun ja harkinnan kohteena. Aikanaan esityksen tultua eduskuntaan sitä pidettiin varsin kiireellisenä, mutta heti ensi lukemalla valiokunta tuli siihen tulokseen, että aivan sellaisessa muodossa, jossa hallitus tätä hallinnollista uudistusta oli ehdottanut, ei tultaisi hyväksymään.

Tämä asia jäi myös eräällä tavalla valtion vakuusrahaston järjestämisen ja pankkikriisin taloudellisen selvittelyn alle. Kaikesta tästä huolimatta ja siitäkin huolimatta, että asia on viipynyt puolisen vuotta valiokunnassa, tämä on keskeinen ja tärkeä osa Suomen pankkijärjestelmän valvontakoneistoa.

Valiokunta käsitteli asiaa ensin periaatteelliselta kannalta sen kaltaisen hallinnollisen jaon pohjalta, pitäisikö pankkitarkastuksen, tai hallituksen esittämän rahoitustarkastuksen, kuulua valtioneuvoston tehtäväalueeseen vai tulisiko se siirtää Suomen Pankin yhteyteen. Emme nähneet periaatteessa kovin suurta eroa sillä, kummassa paikassa rahoitustarkastus hallinnollisesti sijaitsisi, kunhan vain voitaisiin turvata kolme valiokunnan tärkeänä pitämää seikkaa: 1) Rahoitustarkastuksen tulee olla toiminnassaan mahdollisimman itsenäinen. 2) Sillä pitää olla riittävät voimavarat tarkastustoiminnan asianmukaiseksi hoitamiseksi. 3) Sen tulee voida olla kiinteässä yhteistyössä niiden muiden pankkien valvontaa harjoittavien hallintoelinten kanssa, jotka ovat perinteisesti hoitaneet eräällä tavalla rinnakkaista, osin jopa päällekkäistä, tarkastustoimintaa.

Jos rahoitustarkastus olisi jätetty valtioneuvoston hallinnonalalle ns. budjettivaltion puolelle, rahoitustarkastus olisi pitänyt siirtää valtiovarainministeriön alaisuudesta sen yhteyteen suurin piirtein samalla tavalla hallinnollisesti ja toiminnallisesti itsenäisenä kuin esimerkiksi oikeuskanslerinvirasto on valtioneuvoston yhteydessä.

Tämä ratkaisu kuitenkin hylättiin ja päätettiin lähteä kehittämään rahoitustarkastusta hallituksen esittämältä pohjalta kuitenkin niin, että rahoitustarkastus ei olisi osa, edes hallinnollinen osa, Suomen Pankkia, vaan se olisi Suomen Pankin yhteydessä toimiva mahdollisimman itsenäinen viranomainen. Perusajatuksen valiokunta keskusteluitten ja, sanoisinko, pitkähkön miettimisen jälkeen saattoi yksituumaisesti hyväksyä. Keskusteluja käytiin, niin kuin asian luonteesta voi hyvin arvata, Suomen Pankin, valtioneuvoston, pankkitarkastusviraston ja pankkien suuntaan. Myös pankkivaltuutetut seurasivat tilannetta kaiken aikaa.

Ratkaisu, joka sitten syntyi, oli kaikin puolin yksimielinen ja poikkeaa hallituksen alkuperäisestä esityksestä mm. siinä, että rahoitustarkastuksella on omat virkansa. Sen hallinto on järjestetty Suomen Pankin yhteydessä oman johtokunnan alaisuuteen, sillä on oma johtaja. Hyvin mielenkiintoinen on myös säännös nyt valiokunnan mietintöön sisältyvässä lakiehdotuksessa, että pankkivaltuutetuille kuuluvat rahoitustarkastuksen osalta vain tässä laissa määrätyt hallinnolliset tehtävät. Pankkivaltuutetut eivät siis valiokunnan kannan mukaan voi osallistua rahoitustarkastuksen toimintaan materiaalisissa kysymyksissä, vaan vain niissä hallinnollisissa kysymyksissä, jotka tässä laissa on erikseen tyhjentävästi lueteltu.

Kaikilla näillä kannanotoilla on haluttu korostaa rahoitustarkastuksen itsenäisyyttä, asemaa Suomen Pankin yhteydessä, missä tuo asema myös yleensä pankkitoimintaan nähden korostuu ja muodostuu mahdollisimman arvovaltaiseksi.

Niin kuin sanoin, valiokunta näissä ratkaisuissaan oli yksimielinen. Mietintöön liittyy kyllä eriävä mielipide, joka syntyi ilmeisestikin — ed. Korhonen ei ole paikalla, että hän voisi itse tämän tarkemmin perustella — siitä keskustelusta, jota lehdistö kävi ja käy edelleenkin rahoitustarkastuksen virkamiesten palkkauksesta. Rahoitustarkastuksen perustamisen yhteydessä lakiehdotuksen mukaan vanha pankkitarkastuksen henkilökunta voidaan siirtää rahoitustarkastuksen virkoihin. Siirtäminen tapahtuu tässä lakiehdotuksessa säädettyä menettelytapaa noudattaen. Samassa yhteydessä myös määrätään kunkin siirrettävän ja uuteen rahoitustarkastuk-

sen virkaan nimitettävän henkilön palkka ja muut työ- tai virkaedut.

Ed. Korhosen eriävässä mielipiteessä korostetaan sitä, että hallinnollinen järjestely ei saa merkitä palkkojen huomattavaa nousua. Tämä on seikka, johon lehdistö on kerkeästi tarttunut. Mielenkiintoista on, että juuri tämä asia on ylittänyt uutiskynnyksen, kun muutoin erittäin keskeinen hallinnollinen uudistus, jota on pitkään peräänkuulutettu, on jäänyt vähemmille maininnoille. Mutta niin kai se on, että silloin kun kysymys on henkilöratkaisuista tai jollekin virkamiehelle tulevista palkka- tai muista eduista, se on aina se ykkösasia, joka kansalaisten mieliä kiinnostaa.

Joka tapauksessa on todettava, että valiokunta näihin palkka-asioihin ei ole ottanut kantaa. Me olemme tyytyneet hoitamaan asian hallinnollisen puolen, ja palkka- ja muut asiat ratkaisee kunkin siirrettävän ja nimitettävän virkamiehen osalta se viranomainen, joka nimityksen ja siirron tekee. Näin esimerkiksi rahoitustarkastuksen ylimmän johdon palkkaedut määrää eduskunnan toinen elin kuin talousvaliokunta, nimittäin pankkivaltuusto. Näin asia pysyy tältäkin osin sopivasti eduskunnan arvovaltaisissa käsissä.

Herra puhemies! Korostan vielä kerran, että asia on hyvin tärkeä, ja toivon, että tämä nopeasti myös eduskuntakäsittelyn loppuvaiheet läpäisee.

Itse lain voimaantulo on jätetty auki siitä syystä, että Suomen Pankin taholla on katsottu sen yhteyteen tulevan viranomaisen hallinnollisten järjestelyjen vaativan ehkä puoli vuotta aikaa. Sen verran katsotaan tarvittavan erilaisten yksityiskohtien järjestelyihin. Kysymys on mm. siirtyvän henkilökunnan eläke-etujen ja, niin kuin totesin, palkkaetujen, toimitilojen ja muiden tällaisten käytännön asioiden järjestämisestä. Valtiovarainministeriön puolella, jonne asiat kuuluvat rahoitustarkastuksen osalta silloin, kun ne kuuluvat valtioneuvoston käsiteltäviin, on todettu, että vähempikin aika riittää. Valiokunta ei asettunut tässä ratkaisijaksi, vaan jätimme voimaantulosäännöksen auki. Valiokunnassa oli kyllä sellaista henkeä, että ehkä loka- tai marraskuun alusta uusi rahoitustarkastus voisi aloittaa Suomen Pankin yhteydessä.

Kysymyksessä on lisäbudjettiin liittyvä laki. Ratkaisu, joka nyt sitten tehdään, yltää myös budjettiin niin, että vaikutukset näkyvät siellä. Lisäbudjetti on korjattava sen mukaan, minkälaiseen aikatauluun tämän lain voimaanpanossa päädytään.

Ed. B j ö r k e n h e i m : Arvoisa puhemies! Koska valiokunnassa tämän lakiesityksen käsittely on tapahtunut suuressa sovussa ja yksimielisyydessä, minun puheenvuoroni ei kovin paljon poikkea valiokunnan puheenjohtajan Louekosken puheenvuorosta. Mutta sehän on sen merkki, että valiokunnassa todellakin yhteistyötä pystytään harjoittamaan.

Talousvaliokunta sai käsiteltäväkseen hallituksen esityksen rahoitustarkastuksen uudelleenjärjestelystä jo viime vuoden joulukuussa. Syyt siihen, että mietintö on valmistunut vasta toukokuun 18 päivänä, ovat kahdenlaiset. Tärkein syy on, että valiokunta ylikuormittui joulu — tammikuussa pankkitukeen liittyvillä asioilla. Jarruttamisesta ei missään vaiheessa ole ollut kyse. Toinen syy, sekin oleellinen, on, että hallituksen esitys on ollut erittäin vaikea käsitellä. Hallituksen esitys sisältää suuren periaatteellisen muutoksen rahoitustarkastukseen. Lisäksi mielestäni hallituksen esitys on ollut hyvin ylimalkainen. Esityksen henki on "kyllä se siitä", eli käytäntö osoittaa, miten asiat etenevät. Sellaista lainsäädäntöä ei voi tehdä.

Periaate siitä, kuuluuko rahoitustarkastuksen olla itsenäinen, riippumaton yksikkö vai voiko se toimia jonkun muun instanssin yhteydessä tai alaisuudessa, on meitä valiokunnassa askarruttanut kaikkein eniten. Kansainvälinen vertailu osoittaa, että käytäntö on eri maissa erilainen. Vaihtoehtoina on, että valvonta on sulautunut keskuspankkiin tai valvontaviranomaisten riippumattomuutta ja itsenäisyyttä on korostettu.

Meillä käsiteltävässä mallissa ehdotetaan rahoitustarkastuksen siirtämistä Suomen Pankin yhteyteen. Näin voidaan tietysti menetellä, ja tämän on toiminnallis-taloudellisista syistä myös valiokunta hyväksynyt. Kuitenkin on erittäin tärkeää, että rahoitustarkastus muodostaa oman itsenäisen yksikkönsä, joka on riippumaton ja jolla on riippumaton johtokunta. Suomen Pankki ei siis tule toimimaan rahoitustarkastuksen sateenvarjona. Rahoitustarkastuksen johtokuntaan eduskunnan pankkivaltuutetut nimittävät kaksi jäsentä ja varajäsentä Suomen Pankin ja valtiovarainministeriön ehdotuksesta. Tämän kautta yhteys Suomen Pankin johtokuntaan muodostuu.

Pidän myös erittäin tärkeänä, että virastojen sisällä tehdään heti työnjako selväksi. Ei kukaan voi palvella kahta herraa, ja siksi pitää organisaation myös pankkitarkastuksen ja Suomen Pankin välillä olla selvästi rajattu. Suomen Pankin henkilö- ym. resursseja voi ja pitääkin hyö-

dyntää. Sehän on ollut koko uudistuksen yhtenä perustana, mutta rajanvedon on oltava selvä. Kenen palveluksessa ollaan ja kenen resursseja käytetään, on selvitettävä ostopalveluperiaatetta käyttäen.

Valiokunta ei muuten ota kantaa henkilökunta- ym. järjestelyihin, koska lakiesitys ei puutu näihin asioihin. Sen vuoksi siitä ei olekaan mainintaa mietinnössä. Mutta jos tällä tavalla voidaan hyödyntää Suomen Pankin rahoitustarkastusta koskevaa asiantuntemusta, samalla kun päällekkäisyyttä poistetaan tai ainakin vähennetään, tapahtuu edistystä. Pääasia on kuitenkin, että rahoitustarkastuksen toimintaedellytyksiä parannetaan.

Valiokunta esittää muutoksia muutamaan pykälään. Tällä tavalla hallituksen esitys selkeytyy ja täsmentyy. Varsinkin tässä tilanteessa, jossa yhteiskunnan tuki pankeille on massiivista ja pankki- ja asiakassuhteet ovat hyvin vaikeat, on pankkitarkastuksen oltava vedenkestävä, luotettava ja johdonmukainen. Lakiesityksen käytännön sovellutuksen on oltava sellainen, että nämä tavoitteet täyttyvät. Siihen mielestäni valiokunta on pyrkinyt ja aika hyvin onnistunut tavoitteissaan.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Talousvaliokunnan puheenjohtaja ed. Louekoski jämäkästi puolusteli, että nyt on löydetty jokin ihmeinstituutio suomalaisen pankkijärjestelmän valvomiseksi. Entinen ministeri ja varmasti tulevakin ministeri Louekoski on niin älykäs henkilö, että hänen täytyy tietää, että jos nimi muutetaan ja samaa kakkua leivotaan, siitä ei tule kerta kaikkiaan yhtään mitään.

Samat henkilöt pankkitarkastusvirastossa ilmeisesti jatkavat tehtäviään 50 prosenttia korkeammalla palkalla, virastossa, joka ei koskaan ole pystynyt mihinkään teholliseen toimintaan. Jos katsotaan, mitä suomalaisilla rahoitusmarkkinoilla on tapahtunut viime vuosien aikana, ja kun suomalainen pankkitarkastus ei ole yhtään ainutta kertaa pystynyt lausumaan niistä asioista mitään, tiedetään, minkälaista porukkaa palkataan jälleen, vaikka kohta Suomen Pankin seinien sisälle ja siitä itsellisenä ja irrallisena.

Katselin eilen, kun Keski-Suomen Säästöpankin asioita ryhdyttiin setvimään televisiossa ja pyydettiin myös pankkitarkastusmiehen lausuntoa. Se lausunto oli hämmästyttävä; mahtoiko ed. Louekoski sen nähdä? Mutta se oli tyypillinen pankkitarkastusmiehen lausunto. Samat henkilöt jatkavat työtään täällä todennäköisesti, jos nyt oikein pääsin asiasta käsitykseen, ja samanlaisin tuloksin.

Täysin puppua koko rahoitustarkastus näillä systeemeillä! Ainoa hyvä asia on, että ilmeisesti pankkivaltuusmiehet vedetään pois sieltä. Saisi lopettaa koko pankkivaltuusmiesjärjestelmän. Sehän on ollut narrin systeemi. Sehän ei ole muuta kuin julkiselle sanalle tiedonvälittäjä siitä, mitä Suomessa pankkimaailmassa tapahtuu.

Ed. Louekoski: Herra puhemies! Olipa kyyninen puheenvuoro tuo ed. Aittoniemen kannanotto. On todettava tietenkin, että pankkitarkastus tai Suomen Pankki ei ole pystynyt, ehkei aina kaikin ajoin halunnutkaan, pankkivalvontaa hoitaa niin, että niiltä pankkivaikeuksilta, joita takavuosina pääsi syntymään, olisi vältytty. On varmaa myös se, että yhtäkkiä ei Suomeen pystytä luomaan sellaista organisaatiota, joka ihmeläkkeen tavoin poistaisi pankkien valvonnassa olleet ja olevat puutteet.

Mutta nyt, kun ed. Aittoniemi ja muutkin kuulijat muistavat, että Suomen Pankki hoitaa materiaalista valvontaa ja toivottavasti on ottanut opikseen vahingoista, joita on tapahtunut, pankkitarkastus saa lisää resursseja ja itsenäisemmän aseman, lisää valtuuksia ja vielä vakuusrahastokin on pankkeja valvomassa valtiovarainministeriön ohella, järjestelmä tällä hetkellä on aivan erilaisissa kantimissa kuin aikaisemmin, silloin kun nyt pankkimaailmaa vaivaavat vaikeudet syntyivät.

Ed. Björkenheim: Arvoisa puhemies! Minä yhdyn edelliseen puhujaan täydellisesti. Huomautan vain, että tästä on valiokunnan kannanotossa hyvin mainittu juuri näin, että nykyinen pankkikriisi on syntynyt ja syventynyt osaltaan siksi, että pankkitarkastusvirastolla ei ole ollut riittäviä resursseja eikä ehkä toimivaltuuksia hoitaa tehtäväänsä. (Ed. Aittoniemi: Kaikkea on ollut mutta haluja ei!) — No, ei ole ollut. Meillä on ollut niin paljon asiantuntijoita tästä asiasta valiokunnassa, että voimme varmaan aika selvästi sanoa, että halua olisi ollut mutta puitteet ovat osittain ainakin puuttuneet.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

lakivaliokuntaan:

7) Hallituksen esitys n:o 60 laeiksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain sekä ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

8) Hallituksen esitys n:o 61 kansainvälistä oikeusapua rikosasioissa koskevaksi lainsäädännöksi

9) Hallituksen esitys n:o 62 laiksi oikeudenkäyntiin ja esitutkintaan osallistuvien henkilöiden koskemattomuudesta eräissä tapauksissa

lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto:

10) Hallituksen esitys n:o 63 laiksi rangaistusmääräysmenettelystä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

työasiainvaliokuntaan:

11) Hallituksen esitys n:o 74 laiksi kemikaalilain muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

---

12) Hallituksen esitys n:o 75 perhetuen uudistamista koskeviksi laeiksi

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja valtiovarainvaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. V. Laukkanen: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esityksessä perhetuen uudistamista koskeviksi laeiksi todetaan perusteluissa, että kulloinenkin taloudellinen tilanne on vaikuttanut niihin ratkaisuihin, joissa lapsilisistäkin ja muista etuuksista on päätetty. Olin todella kiinnostunut näkemään, millä tavalla nyt sitten Suomen hirvittävän syvä taloudellinen kriisi vaikuttaa, kun päätetään lapsilisistä.

Suomi velkaantuu tänä vuonna nettomääräisesti noin 70 miljardia, jos siihen otetaan pankkitukeen tarvittavat varat mukaan. Sellaisenaan se osoittaa, että Suomella ei itse asiassa olisi varaa kovinkaan moneen asiaan. Todella puhun nyt siinä mielessä, että eduskunnan valiokunta ottaisi tämän asian vakavasti harkittavakseen ja että myös eduskunta tekisi tälle asialle jotakin. Pitäisi siis todella pureutua siihen, kuka ja ketkä tarvitsevat lapsilisää ja että varsin niukat resurssit kohdennettaisiin jotenkin mahdollisimman oikeudenmukaisella tavalla.

Aikaisemmissa mietinnöissä on vilahtanut vain kaksi asiaa. Toinen on ollut se, että lapsilisät pantaisiin verolle, koska on aivan selvä asia, että sillä voitaisiin vähän ottaa huomioon sitä, kuka todella tarvitsee lapsilisiä ja kuka niitä ei niin paljoa tarvitse. Se on välttämättä sidoksissa siihen, mitä lasten huoltajat, yleensä aviopuolisot, ansaitsevat. Mutta sitä tämä lakiesitys ei millään tavalla sisällä, vaan tarkoitus on edelleenkin maksaa suorana tulonsiirtona verottomasti lapsilisät lapsista.

Toinen asia, joka tässä lakiesityksessä on perin kummallista, on se, että tässä todella lähdetään siitä, että lapsesta aiheutuvat minimimenot tulisi maksaa kokonaisuudessaan valtion varoista. Täällä todella sanotaan, että "lapsilisällä katetaan lapsen hoidosta aiheutuvat laskennalliset vähimmäiskulut kaikille perheille". Tästä voidaan siis päätellä — kun on paljon keskusteltu siitä, mikä on yhteiskunnan tehtävä — että yhteiskunnan tehtävä on se, että jos johonkin perheeseen syntyy lapsi ja tästä lapsesta on epäilemättä kustannuksia, täysin riippumatta siitä, kuinka hyvässä varallisuusasemassa perheen vanhemmat ovat, yhteiskunnan tulee kantaa kainaloista vanhempia ja maksaa lapsen elämiseen liittyvät vähimmäiskulut.

Arvoisa herra puhemies! Näin tässä sanotaan, mutta minusta tämä on täysin käsittämätöntä. Varsin käsittämätöntä se on sen takia, että näin väitetään tällaisenakin hetkenä, kun Suomi velkaantuu 70 miljardia markkaa, mikä siis tarkoittaa sitä, että Suomella ei ole varaa tällaiseen. Se joutuu ottamaan velaksi tämän rahan ja maksattamaan sen jollakin myöhäisemmällä sukupolvella, jos se haluaa kaikkien lapsien osalta maksaa vähimmäiskulut.

Valtakunnansovittelija Reini sanoi eilen eräällä kurssilla, että tämä on ahnein sukupolvi, joka Suomessa on aikoihin elänyt, tämä sukupolvi, joka on ensiksi hyvin rakennetun yhteiskunnan syössyt pahaan syöksykierteeseen, ulosmitannut kaiken ja kaiken lisäksi maksattaa vielä tulevilla sukupolvilla laskun.

Tässä suhteessa olen kerta kaikkiaan pettynyt, että tässä uudistuksessa ei ole millään tavalla otettu huomioon sitä, että lapsilisä jollakin tavalla pitäisi kohdentaa niihin, jotka ovat tämän tuen tarpeessa. Vaikka se haarukka olisi kuinka karkea, se olisi oikeudenmukaisempi kuin se, että tässä ei oteta sitä millään tavalla huomioon.

Valtiovarainministeri Viinanen itsekin on sanonut, että ei hän oikein ymmärrä sitä, että hänelle maksetaan lapsilisiä ja että ei hän niitä tarvitsisi. Ymmärrän myös, että esimerkiksi pääministeri Esko Aho ei tarvitse 1 291:tä markkaa ja hänen perheensä ei tarvitse tällaista rahasummaa puhtaana käteen kuukausittain ikään kuin sen takia, että heillä on kolme lasta. Yhteiskunta kantaa pääministeri Ahon kolmen lapsen elämisestä syntyviä kustannuksia 1 291 markalla. Minusta tämä on merkillinen yhteiskunnallinen tehtävä. Samanaikaisesti me tiedämme, että varoista on niin valtavan paljon niukkuutta, että jos kuuntelemme oppositiota, ymmärrämme varsin hyvin, kuinka kipeitä leikkauksia tehdään jatkuvasti kaikilla eri sektoreilla. Nyt tämän uudistuksen jälkeen pääministeri Aho saa sitten 2 121 markkaa puhtaana käteen sen takia, että hänellä on kolme lasta.

Arvoisa herra puhemies! Ymmärrän tämän periaatteen, mutta tästä periaatteesta, jos sitä vähän laajemmin sovellettaisiin, voisi pian päätellä mm. seuraavaa: On aviopareja, joilla ei ole lapsia vaan esimerkiksi koira. Minusta olisi silloin aika johdonmukaista ottaa se tähän tarkasteluun. Ensinnäkin on aika lohduton tilanne, jos ei esimerkiksi saa lapsia ja joutuu tyytymään siinä mielessä vain koiraan. Minusta tuntuu melko kummalliselta, että tämä lapseton aviopari koiransa kanssa maksaa lapsiperheille tosiasiallisesti rahaa siitä, että nämä perheet ovat saaneet lapsia itselleen. Eikö nyt olisi johdonmukaista, että perheessä, jolla on vain koira, yhteiskunta tukisi tämän koiran välttämättömät minimikustannukset, ettei näiden vanhempien tarvitsisi maksaa koiran elämiseen liittyvistä vähimmäiskustannuksista? (Ed. Hämäläinen: Yksinhuoltajan koiralle erityistukea!) — Aivan niin, minusta tämä olisi aivan oikeudenmukaista ja johdonmukaista.

Kaiken lisäksi minusta olisi varsin johdonmukaista myös se, että kun lapsettomuus on monille hyvin kipeä ja tuskallinen asia, niin jollakin tavalla kompensoitaisiin sitä ja ehkä maksettaisiin heille vastaavan suuruinen rahamäärä siitä murheesta, että he eivät ole voineet saada lapsia, koska kyllä kai yhteiskunnassa, vaikka se haluaakin maksaa lapset ja niiden ylläpidon, silti pidetään positiivisena asiana vielä toistaiseksi, että jotkut vanhemmat ovat saaneet lapsia itselleen. Lapsethan ovat taivaan lahja.

Nyt tietysti asetan toivoni siihen, että eduskunta todella vakavalla tavalla valiokunnassa ja myös täysistunnossa puuttuisi tähän asiaan ja tekisi tästä oikeudenmukaisen, sosiaalisesti oikeudenmukaisen. Siitä niin paljon puhutaan, ja panen tietysti toivoni myös oppositioon mutta myös hallituspuolueisiin. Onko sosiaalisesti oikeudenmukaista, että tällaisena aikana, kun kaikilta kiristetään etuuksia ja heikennetään niitä jatkuvasti, pääministeri Aho ja valtiovarainministeri Viinanen ja vaikka sitten kansanedustaja Kuuskoski tai oikeastaan kuka tahansa hyvän aseman omaava henkilö saa lapsilisää? Minusta se ei voi olla oikeudenmukaista. Minä en voi sitä ymmärtää ja siksi toivoisin, että kun säästöistä aina puhutaan, säästettäisiin nyt todellakin niiden kohdalla, joilla on iloa lapsista ja jotka varmuudella kykenevät elättämään lapsensa, vaikka eivät saisi markkaakaan lapsilisiä.

Olen tätä asiaa ajatellut ja todella vilpittömästi uskon, että näin pitäisi olla. Toisaalta ymmärrän asian ja olen itsekin moittinut politiikkaa siitä, että täällä ei välttämättä tehdä sellaisia päätöksiä kuin pitäisi ja nojaudutaan sitten ikään kuin siihen, että no, kun ei sellaisia päätöksiä tule, niin ei sitten tule. Ikään kuin vastapainoksi tällaiselle ajatukselle olen yksinkertaisesti tänään vapaaehtoisesti luopunut kolmen poikamme, 10-, 8- ja 6-vuotiaiden lasten, osalta lapsilisistä. Se on noin 1 291 markkaa kuukaudessa. Olen tehnyt sen siksi, että katson, että olen niin hyvässä asemassa — vaikka velkojeni suuruuden takia en missään kovin erinomaisessa, mutta kuitenkin niin hyvässä asemassa — että minusta ei ole tarpeellista, että yhteiskunta tukisi sitä etuoikeutta, että meidän perheessämme on kolme lasta, ja kaiken lisäksi yhteiskunnan taloudellinen tilanne ei kestä tällaista tilannetta. Toivon, vaikka sillä on tietysti tavattoman pieni merkitys valtiontalouden kannalta, että se kävisi esimerkistä.

Ed. B a c k m a n : Herra puhemies! Lähden itsekin samasta toteamuksesta liikkeelle kuin ed. V. Laukkanen, mutta täysin eri näkökulmasta. Kun hallituksen esityksessä todetaan yleisperusteluissa, että kulloinenkin taloudellinen tilanne on vaikuttanut ratkaisuihin, joita on lapsiperheiden taloudellisen tuen osalta tehty, niin mielestä-

ni tätä ei tule ensisijaisesti katsoa yhteiskunnan, siis valtion tai kuntien, talousnäkökulmasta vaan asiaa pitäisi katsoa nimenomaan lapsiperheiden taloustilanteen näkökulmasta. Tässä mielessä en ymmärrä ajatustapaa, joka ed. V. Laukkasella äsken oli, että tässä nimenomaan lapsiperheiden pitäisi nyt jotenkin olla ensimmäisinä maksumiehinä yhteiskunnan lamatalkoissa. Tämä erityisesti sen vuoksi, että kaikki ratkaisut, mitä täällä on tehty, ovat kohdistuneet erityisesti lapsiperheisiin, ja jos sosiaalista oikeudenmukaisuutta lamatalkoisiin etsitään, niin kyllä pikkuhiljaa alkaisi olla muidenkin kansanosien vuoro osallistua näihin talkoisiin. Uskallan väittää näin ja otan muutamia esimerkkejä.

Opintotukiuudistus kohteli erityisesti lapsiperheitä kaltoin, koska siinä poistettiin huoltajakorotukset. Se oli nimenomaan lapsiperheille huomattavasti huonompi uudistus kuin muille opiskelijoille, joille heillekään se ei ollut mitenkään hyvä. Verouudistuksessa on kautta linjan kohdistettu esimerkiksi vähennysten poistaminen nimenomaan lapsiperheisiin. Viimeksi pääomaverouudistuksen yhteydessä pudotettiin lapsenhoitovähennystä valtion verotuksessa noin 5 000 markalla, tarkemmin 4 800 markkaa. Sekin on siis lapsiperheiltä pois. Ei siinä yhteydessä puututtu muun väestön verotukseen muutoin kuin kevennettiin pääomaverotusta, eli heidän, joilla todella on tällä hetkellä tuloja, verotusta kevennetään ja lapsiperheiden kiristetään.

Tämä esitys, joka nyt on annettu, jatkaa samaa linjaa. Se kiristää lapsiperheiden taloudellista tilaa noin miljardilla markalla. Uskallan väittää, että tämä miljardi markkaa on liikaa suomalaisille lapsiperheille tässä tilanteessa kaikkien niiden muiden vähennysten lisäksi, mitä heiltä on jo otettu. Kun lakiesityksessä on puhuttu siitä, että hyvätuloiset menettävät enemmän, niin on syytä korostaa, että silloin puhutaan perheen sisällä hyvätuloisesta ja eri perheiden vastakkainasettelussa ei välttämättä hyvätuloinen perhe menetä enempää kuin esimerkiksi keskituloinen perhe. Otan tästä esimerkin.

Kun itselläni on alle 3-vuotias lapsi ja toinen lapsistani on juuri täyttänyt 3 eli tänä vuonna pääsee valtionverovähennyksen piiriin eli itse olen eniten kärsiviä, voin helposti puhua omasta esimerkistäni. Jos vuositulo on noin 250 000 markkaa ja puolisoni ei ole hankkeessa, niin tällöin menetys on 500 markkaa. Jos toisessa perheessä molemmat puolisot ovat työssä ja vuosiansio on 280 000 markkaa, niin tällöin menetys on noin 390 markkaa. Siis menetys siinä perheessä, jossa perheen kokonaistulot ovat pienemmät, on yli 100 markkaa suurempi. Tässä mielessä en ymmärrä sitä logiikkaa, jolla voidaan perustella, että tässä uudistuksessa nimenomaan otettaisiin hyvätuloisilta. Pitäisi puhua perheiden kokonaistuloista ja tarkastella perheen asemaa, koska ei se lasta lohduta yhtään, kun ajatellaan, että isä tai äiti tienaa hyvin, jos koko perheen tulotaso ei kuitenkaan yllä keskimääräistä korkeammalle. Tässä mielessä esitykseen sisältyy sisäisiä rakenteellisia heikkouksia ja tämä esitys jatkaa valmistelultaan sitä huonosti valmisteltujen esitysten pitkää listaa, joka täällä aiemminkin on ollut.

Mitä tulee lamaan ja laman maksattamiseen lapsillamme, Esko Aho itsekin lapsiperheen isänä julistaa aivan oikein, että lamaa ei saa maksattaa lapsillamme. Samaa sanoo Iiro Viinanen. He jatkavat, että meillä ei ole varaa ottaa lisää velkaa lastemme maksettavaksi. Sekin on aivan oikein. Mutta sen pitäisi tarkoittaa myös sitä velkaa, joka otetaan esimerkiksi puolustusmenoihin, maatalouden ylituotannon kustantamiseen tai vastaaviin menoeriin, pankkitukeen parikymmentä miljardia jne. Näihin voidaan ottaa lisää velkaa, mutta heti kun tullaan esimerkiksi koulutukseen, päivähoitoon, lapsilisiin jne., niin velanotto on kiellettyä. Tässä mielessä hurskastelu siitä, että lapsemme eivät saa joutua tämän laman maksajiksi, on jotenkin kohtuutonta, koska lamaa maksatetaan tässä ja nyt tämän päivän lapsilla, ei tulevilla lapsilla. Mielestäni ei ole oikein, että tällä hetkellä lapset ovat laman ensimmäisinä maksumiehinä.

Kun lapsilisäjärjestelmää tarkastellaan, niin mielestäni sen tulee olla lähtökohtaisesti, toisin kuin ed. V. Laukkanen toteaa, nimenomaan lasten tukemista. Tässä mielessä jokin perussumma per lapsi on hyvä lähtökohta. Jos sen lisäksi halutaan, niin kuin itsekin haluaisin, enemmän sosiaalista tarveharkintaa, joka tarkoittaisi sitä, että pienituloisiin perheisiin tulisi enemmän lapsilisiä tai jotain muuta tukea, niin se voisi ehkä helpoimmin tapahtua verotuksen kautta. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan ole lähdetty sille tielle, että osa lapsilisästä olisi pistetty verolle. Alkuperäiset suunnitelmat olivat tämän suuntaisia, mutta ehkä osin teknisistä hankaluuksista johtuen tämä esitys lähtee kuitenkin siitä, että koko lapsilisä säilyy verottomana. Keskustelu lapsilisien verottomuudesta tai osin verollisuudesta varmasti tulee jatkumaan täällä tämän asian käsittelyn yhteydessä, ja siihen voimme palata myöhemmin.

Haluan vielä lopuksi todeta, että kun tässä yhteydessä puututaan myös valtion ja kuntien välisiin maksuosuussuhteisiin, tässä esityksessä lähdetään hyvin tiukasti täydellisen neutraliteetin vaatimuksesta eli siitä, että kunnille ei saa tulla sen enempää hyötyä kuin myöskään menetyksiä. Toivoisin, että sama periaate voisi toteutua niissä muissa verouudistuksissa, joita tähän saliin ollaan tuomassa aivan lähiviikkoina. Esimerkiksi arvonlisäverouudistuksessa kunnat tulisivat menettämään huomattavasti enemmän kuin ne tämän lakiesityksen perusteella olisivat hyötyneet, ellei näitä erityisjärjestelyjä olisi tässä tehty.

Toinen asia, joka on pykälien osalta auki tässä yhteydessä, kuvaa ehkä kaikkein parhaiten sitä, millä tavalla näitä lamatalkoita nyt käydään. Täällä on pääomaveroprosentti tuloverolaissa auki. Sen nostaminen 25:stä 30 prosenttiin toisi valtiolle suurin piirtein saman määrän lisää tuloja kuin tässä nyt säästötoimenpiteinä esitetään otettavaksi lapsiperheiltä. Vaikka tässä salissa varmasti todetaan, että vastakkainasettelua eri väestöryhmien osalta ei saa tehdä, niin uskaltaudun kuitenkin tekemään sellaisen vastakkainasettelun, että kysyn, onko tässä tilanteessa parempi yhteiskunnan kokonaisedun kannalta ottaa tämä miljardi pois lapsiperheiltä vai niiltä, jotka saavat pääomatuloa esimerkiksi talletuksistaan tai muista vastaavista. Itse uskallan väittää, että yhteiskunnan tämän hetken ja myös tulevaisuuden kannalta olisi perustellumpaa ja järkevämpää nostaa pääomaveroprosenttia 30:een ja tällä tavalla välttyä rokottamasta jälleen kerran jo muutoinkin heikossa asemassa olevia lapsiperheitä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Backmanin kanssa samaa mieltä siitä, että lapsiperheiden ei pitäisi olla tämän laman maksajina niin kuin ei kenenkään muunkaan. Valitettavasti vain on niin, että lapsiperheet ovat myös veronmaksajia tässä yhteiskunnassa ja toisaalta näiden etujen saajia. Kun nyt olemme tässä tilanteessa, jota perustetta te ette tietenkään hyväksy, niin jotakin valitettavasti on tehtävä. On harmillista, että työmarkkinajärjestöjen tekemä sopimus tulee myös koskemaan lapsiperheitä hyvin rankasti, koska siinä sovittiin näiden maksujen korottamisesta. Kenties se lopputulokseltaan on vielä rankempi tapa hoitaa näitä asioita kuin tämä esitys, joka nyt on meillä esillä.

Ed. Backman esitti, jos oikein ymmärsin, että hän kannattaisi tässäkin kohtaa myös verotusta ratkaisuna ja sitä, että verotusta kiristettäisiin lapsiperheillä lapsilisien verottamisen muodossa. Me kokoomuksessa suhtauduimme tähän hyvin kielteisesti siitä syystä, että lapsilisien verollepano olisi merkinnyt lapsiperheiden verotuksen kiristymistä vieläkin enemmän kuin tämä nyt tehtävä ratkaisu merkitsee, ja emme halunneet, että lapsiperheitä sillä tavoin rangaistaan. Tosiasia nimittäin on tietysti se, että kaikkien verojen ja maksujen korotusten myötä lapsiperheiden köyhyysloukut ovat lisääntyneet. Ed. Backmanin esittämä malli verolle pistettävästä lapsilisästä olisi tehnyt entistä syvempiä köyhyysloukkuja.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Puutun vain siihen, että ed. Taina sanoi, että tämän laman maksajina ei pitäisi olla lapsiperheiden eikä kenenkään muunkaan. Ed. Taina, uskon kyllä siihen, että jonkun pitää olla tämän laman maksajana, ja se on oikeudenmukaista ja reilua. Nähdäkseni kaikkien Suomen kansalaisten pitää olla maksamassa oman maksukykynsä mukaan. Mutta tässä tilanteessa, kun joudutaan tekemään säästöjä ja leikkaamaan niitä etuuksia, mitä voidaan antaa ihmisille, minusta olisi ollut välttämätöntä, että olisi leikattu nimenomaan niiltä, jotka eivät kerta kaikkiaan sosiaalisin perustein tarvitse näitä lapsilisiä. Se on vain lisä heidän entiseen muutoinkin hyvään hyvinvointiinsa.

Ed. B a c k m a n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun täällä on jotenkin sellainen käsitys näistä puheenvuoroista jäämässä, että ei olisi mitään muita kohteita enää kuin lapsiperheet, joita aina viikko toisensa jälkeen voitaisiin lisää rokottaa, niin otan yhden esimerkin verotuksen puolelta, joka olisi aivan yhtä helppo tehdä. Sellaiset perheet, joissa ei ole lapsia ja joilla on erittäin hyvät tulot ja on jo pari omistusasuntoa ollut aiemmin, vaihtavat asuntoa suurempaan, ottavat siihen pankista lainaa, saavat yhteiskunnalta parituhatta markkaa kuukaudessa siihen tukea. Tämä tuki on nimenomaan sellaista tukea, mikä pitäisi ottaa pois. Sillä tavalla pystyttäisiin saamaan suurempi markkamäärä säästöjä valtiolle kuin tällä esityksellä.

Tässä mielessä kun oppositiolta aina peräänkuulutetaan vaihtoehtoja, niin voin tehdä tästä asiasta oman vaihtoehtoesitykseni myöhemmin tänne saliin ja jaostokäsittelyssä varmasti tulenkin sen tekemään. Silloin puhutaan noin 1,5 miljardista markasta ja silloin yksikään lapsiperhe ei joutuisi kärsimään, ainoastaan sellaiset hyvätuloiset perheet, jotka saavat kohtuuttomasti asumiseensa yhteiskunnalta tukea.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tainan puheenvuoron innoittamana haluaisin vilpittömästi onnitella kokoomusta siitä, että tämä ratkaisu on kuitenkin tehty lapsilisiä verolle panematta. Jos se vielä olisi tehty, se olisi ollut todellinen lapsiperheiden tuen vääristyminen ja se olisi ollut yksi askel sarjassa "naiset kotiin hellan ja nyrkin väliin"; tätä valitettavasti tämän hallituksen aikana on runsaasti nähty.

Ei voi olla tietysti muistelematta sitä penseyttä, joka edellisen hallituksen kokoomuslaisella valtiovarainministerillä oli verovähennysten poistamisen suhteen. Hänen kanssaan useaan otteeseen keskustelin siitä, eikö verovähennysten poistaminen ja siirtäminen suoraan tukeen olisi oikeudenmukaisempi esitys lapsiperheiden kannalta. Hän ei pitänyt sitä hyvänä, mutta sen sijaan nyt kun verovähennykset poistetaan ja siirretään se tuki Viinasen kukkaroon miljardin markan edestä, kokoomus on hyväksynyt tämän. Aikojen kuluessa tietysti kannatkin muuttuvat, mutta todella vilpitön onnitteluni siitä, että pitkien epäonnistumisten sarjassa kokoomus on nyt onnistunut kerrankin estämään sellaisen vääristymän, joka olisi johtanut vielä pahempiin rangaistuksiin lapsiperheiden kannalta.

Ed. Andersson: Arvoisa puhemies, herr talman! Tämän lain ydin on siinä, että tällä vietäisiin lapsiperheiltä rahaa noin 700 miljoonaa markkaa ensi vuonna. Mielestäni ed. V. Laukkasen ajatus siitä, että lapsilisiä maksettaisiin vain niille, joilla on pieni tai keskisuuri palkka, ei ole hyvä, koska siinä silloin katoaa se perusajatus, joka on lapsen tukeminen lapsilisän kautta. Myöskin se vertaus, että hyvätuloinen perhe, jolla on kaksi lasta, saa lapsilisää, mutta aviopari, jolla ei ole lapsia, ei saa tätä, on minusta aivan oikea, koska lapsia tässä tuetaan. Meidän kantamme on kyllä myöskin se, että riittävällä veroprogressiolla pitää sitten hyvätuloisilta tämä raha verona ottaa.

Tämä laki on taas tyyppiesimerkki siitä, miten puuttuu analyysi siitä, mikä on lapsiperheen asema kaikkien näiden muutosten jälkeen, joita on tapahtunut viime vuosina. Tässähän on tapahtunut hyvin paljon lapsiperheiden kannalta kielteisiä asioita. Aivan luettelonomaisesti voisi mainita, että esimerkiksi äitiysrahaa ja isyysrahaa on leikattu. Se on alennettu 70 prosentista 66 prosenttiin palkasta 1.1.93 lukien. Vanhempainrahaa on leikattu. Lasten kotihoidon tuki on poistettu työttömiltä tämän vuoden alusta. Työttömyyspäivärahan lapsikorotus aiotaan poistaa, ja lapsiperheiden verovähennyksistä poistuvat valtionverotuksessa lapsenhoitovähennys, kunnallisverotuksessa lapsivähennys, kunnallisverotuksen yksinhuoltajavähennys ja elatusvelvollisen vähennys.

Kun vielä lisätään se, että asumistukea on hyvin ratkaisevasti vähennetty, niin että 60 000 perhettä putosi asumistuelta pois, niin ymmärretään, että on hyvin paljon tekijöitä, jotka ovat olleet heikentämässä lapsiperheiden asemaa. Myöskin lasten päivähoitomaksut ovat nousseet aivan huimasti. Varsinkin alle kolmevuotiaiden päivähoitomaksut ovat melkein kaksinkertaistuneet viime vuosien aikana. Tämä tietysti rasittaa erittäin paljon nuoria perheitä, joilla on pieniä lapsia.

On tehty laskelmia siitä, miten tämä hallituksen esitys vaikuttaisi lapsiperheiden käytettävissä olevaan kuukausituloon. Huomataan, että aivan pienituloiset perheet ja yksinhuoltajat selvästi kärsivät, jos tämä uudistus toteutuu. Esimerkiksi jos on kaksi tulonsaajaa, pienituloisia ihmisiä, tämä perhe häviää kuukausittain yli 300 markkaa. Jos on yksinhuoltaja, tämä miinusmerkki on vielä hieman isompi.

Mielestäni olisi hyvin tärkeätä, että kun valiokunta käsittelee tätä asiaa, se ottaisi toimeksiannokseen perinpohjaisen selvityksen kokonaistilanteesta koskien lapsiperheitä, kaikki ne asiat, jotka vaikuttavat lapsiperheiden talouteen, koska tässä lakiesityksessä on vain pieni osa. Myöskin sellaiset nousseet maksut ja taksat kuten terveyskeskusmaksu vaikuttavat hyvin suuresti lapsiperheiden asemaan. Pitäisi saada kokonaisselvitys kaikista tekijöistä, jotka vaikuttavat tähän.

Olen siinä kyllä ed. Backmanin kanssa samaa mieltä, että on kohtuutonta ottaa lapsiperheiltä 700 miljoonaa markkaa ja samanaikaisesti suosia esimerkiksi niitä ihmisiä, joilla on pääomatuloja ja joitten verotus on tällä hetkellä Euroopan alhaisin eli 25 prosenttia tuloista.

Kaikkein tärkeintä olisi saada valiokunnassa tämä kokonaisselvitys, jonka jälkeen voi asiaa arvioida. Olen varma siitä, että tullaan huomaamaan, että nämä laskelmat, jotka tehdään pelkästään näitten tekijöitten perusteella, jotka tässä lakiesityksessä ovat, osoittavat aivan liian myönteistä tilannetta lapsiperheille. Se on itse asiassa paljon heikompi kuin tästä käy ilmi.

Ed. Kohijoki merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Harmillista kyllä, minä olen aika pitkälle samaa mieltä tässä asiassa kuin ed. V. Laukkanen. Kyllä täytyy vähitellen alkaa käyttää tarveharkintaa myös tässä tukimuodossa.

Minusta ed. Anderssonin puheenvuoro oli ristiriitainen. Hän vaatii lapsiperheiden kokonaistilanteen selvitystä, ja minun mielestäni hallitus on tämän luvannutkin tehdä, mutta toisaalta hän sanoi, että lapsilisällä ei tueta perhettä, vaan sillä tuetaan lapsia. Jos tämä ideologia viedään loppuun asti, niin silloinhan perheet ovat lastentuotantolaitoksia ja valtio hoitaa sitten lapset, tukee näitä lapsia. Minusta tämä on kammottava ideologia.

Sitten toinen asia, kun ed. Backman täällä sanoi, että puolustuksesta voi säästää, maataloudesta voi säästää ja pankkituki pois. Minä odotan sitä päivää kieli pitkällä, että sosialidemokraatit ovat hallituksessa, me romutamme puolustuslaitoksen tästä maasta, me romutamme maatalouden ja maaseudun tästä maasta, me romutamme pankkilaitoksen. Minä todella odotan, onko sosialidemokraattien säästöpolitiikka sitten tätä, että he haluavat romuttaa nämä asiat ja säilyttää kaiken tuen kaikille — 100 prosentille kansasta, joka ikiselle — ja tämä pystytään näillä rahoilla säilyttämään. Ei joku Jaakko Lassila tarvitse kansaneläkettä. Kyllä joku tarveharkinta voi tulla myös lapsilisiin. Minä toivon, että valiokunta käsittelee tarveharkintaasian ja sen, voidaanko se jotenkin sisällyttää tähän lakiesitykseen, mikä parhaillaan on tässä käsittelyn alaisena.

Toinen asia on, että minä en hyväksy verotusta peruslapsilisään. Siinä olen kyllä ihan ed. Backmanin ja ed. Anderssonin kannalla. Mutta kyllä minun mielestäni tarveharkinta voidaan ulottaa tähänkin asiaan.

Ed. Laakkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen samaa mieltä kuin ed. Hämäläinen, että oli hyvä ratkaisu, ettei lapsilisiä kuitenkaan pantu verolle. Jos lapsilisät olisi pantu verolle, se olisi hyvin merkittävä suunnanmuutos koko lapsia koskevassa politiikassa. Vaikka lapsilisät sinällään eivät taloudellisesti niin hirvittävän suurta merkitse, niin kuitenkin voidaan sanoa, että niillä on jonkunlainen väestöpoliittinenkin merkitys.

Vaikka täällä on puhuttu siitä, että hyvätuloiset voisivat luovuttaa lapsilisänsä pois, niin mieluummin minä näkisin niin, että sellaiset henkilöt, joilla on suuri työeläke, voisivat luopua kansaneläkkeen perusosasta. Mieluummin valitsisin tämän vaihtoehdon.

Tämä perhetukiuudistus kohdistuu mielestäni juuri oikealla tavalla: Monilapsisille perheille tulee lisätukea, huomioidaan nimenomaan pienituloiset lapsiperheet, asumistukeakin lisätään 370 miljoonaa markkaa ja kohdistetaan nimenomaan pienituloisille lapsiperheille. Menettäjiä ovat sitten suurituloisemmat ja yksilapsiset perheet.

Ed. Anderssonia haluaisin oikaista siinä, että hän sanoi, että yksinhuoltajat häviävät eniten. Tällä perhetukiuudistuksella halutaan lisätä nimenomaan yksinhuoltajille lapsilisää 160 markkaa korotettuna jokaisesta lapsesta.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkolan repliikkiin sanoisin, että en minä kyllä tarkoittanut mitään sellaista, että lapset olisivat valtion omaisuutta. Minun mielestäni on aivan luonnollista, että kun lapsi syntyy, hän aiheuttaa kustannuksia, ja silloin pitää tukea sellaista perhettä, joka saa lapsen. Ei tässä sen kummempaa ideologiaa ole.

Mitä tulee tarveharkintalinjaan, se on sillä tavalla mielestäni riskikäs linja, että se romuttaa yhteisvastuullisen ajatuksen, joka on tässä järjestelmässä. Ne, jotka eivät saa tästä mitään hyötyä, myös hyvin pian menettävät motivaationsa osallistua tämmöiseen tukimuotoon tai vakuutukseen. Tästä on aika paljon merkkejä. Varsinkin Ruotsissa tämmöistä puhutaan jo hyvin paljon. Silloin romuttuu se yhteisvastuun ajatus, ja se tie, mikä siitä lähtee, saattaa olla hyvin kohtalokas ja lisätä eriarvoisuutta yhteiskunnassa.

Ed. Backman (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ukkola, totean, että en esittänyt, että pitäisi leikata voimakkaasti puolustuk-

sesta, maataloudesta tai pankkituesta. Totesin vain, että jotenkin pidetään täysin hyväksyttävänä, että näitä tarkoituksia varten otetaan lisää velkaa, jonka meidän lapsemmekin maksavat, mutta sitä ei pidetä hyväksyttävänä, että otamme lapsillemme velkaa elikkä heidän koulutukseensa, heidän päivähoitoonsa tai heidän lapsilisiinsä. Tämä ajattelutapa minusta on täysin vierasta. En jotenkin ymmärrä sitä, että suomalaisille olisi jotenkin tärkeämpää tukea saksalaisten ruokapöytää siten, että siellä voidaan syödä suomalaisia elintarvikkeita halvalla, että tämä olisi jotenkin meidän kannaltamme tärkeämpää kuin tukea suomalaisia lapsia tässä ja nyt tänä päivänä laman keskellä, koska lapset kärsivät eniten tästä lamasta. Jos ed. Ukkola ei tätä muuten usko, niin voi kysellä esimeriksi sosiaalialan työntekijöiltä, joilla on karmaisevia esimerkkejä jo siitä, miten lapset kokevat hyvin monella tavalla laman seuraukset.

Mitä tulee taas siihen, ketä tämä esitys kohtelee kaltoin, se kohtelee kaltoin nimenomaan sellaisia perheitä, joissa toinen lapsi on alle 3-vuotias ja toinen 3—7 vuotta. Näiden osalta menetykset ovat 300—500 markkaa. Jos perheessä on esimerkiksi yksi yli 8-vuotias lapsi, menetykset ovat vain noin muutamia kymmeniä markkoja. Kumpi perhe näistä todennäköisemmin on pienituloisempi? Se on se, joka aloittaa perhe-elämää, jolla on nämä nuoremmat lapset. Nyt jotenkin täällä saa kuvan hallituspuolueiden edustajilta, että on oikein, kun rokotetaan enemmän niitä todella nuoria lapsiperheitä, joilla on ne pienimmät lapset, ja vähemmällä päästetään ne, joilla on jo noin 10 vuotta vanhoja lapsia, joiden vanhemmat ovat siis olleet varmasti työelämässäkin toistakymmentä vuotta.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Suomalaisen lapsilisäjärjestelmän perusajatus on se, että se ei ole toimeentulotukea eikä se ole köyhänapua, vaan sillä nimenomaan pyritään tasaamaan kustannuksia lapsiperheiden ja lapsettomien perheiden välillä, ja siihen perustuu tämä jokaisen suomalaisen lapsen oikeus saada lapsilisää. Jos tämä murretaan ja lähdetään tuloharkintaan, jota täällä on esitetty, silloin murretaan koko suomalaisen lapsilisäjärjestelmän perusteet. Jos Jaakko Lassilalle lakataan maksamasta kansaneläkkeen perusosaa, jota ilman hän varmaan tulee toimeen, murtuu koko suomalaisen kansaneläkejärjestelmän perusta, se että jokainen suomalainen on oikeutettu henkilökohtaiseen kansaneläkkeeseen. Silloin me olemme kokonaan toisenlaisissa järjestelmissä, ja näitä järjestelmiä ei pidä lähteä säästötoimenpiteidenkään varjolla murtamaan ilman hyvin perusteellista harkintaa siitä, mihin ollaan menossa.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustajille Backmanille ja Hämäläiselle voin sanoa, että juuri nämä järjestelmät on lopultakin rohjettava käydä läpi. On kysyttävä, onko oikeudenmukaista tukea kaikkia ihmisiä vai onko se tuki suunnattava sille 10 prosentille kansasta, joka sitä todella tarvitsee. Minun mielestäni tämä keskustelu on yksinkertaisesti käytävä läpi, mutta sosialidemokraatit eivät ole siihen valmiita. (Ed. Hämäläinen: Ed. V. Laukkanen vaatii koirille sitä tukea!) — No, minä nyt en koirille sitä halua. Kyllä minä haluan lapsiperheille.

Mutta minä olen ed. Backmanin kanssa hieman samaa mieltä yhdessä asiassa eli siinä, että on jotenkin nurin niskoin tämä ajatus eli se, että yksilapsisille ja kaksilapsisille perheille, kun lapsiperheitä tuetaan, siinä perheen perustamisen vaiheessa tuki on pienin. Sitten kun perhe kasvaa, tuki myös kasvaa. Minun mielestäni se kyllä voisi olla toisin päin, koska on olemassa sellainen kirja, herra puhemies, kuin Tusinoittain halvemmalla. Näinkin se voi olla myös lapsiperheitten osalta.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun me kokoomuksessa vastustimme lapsilisien verollepanoa, niin me myös lähdimme juuri siitä lähtökohdasta, että emme halua, että lapsilisäjärjestelmä muutetaan. Meidän mielestämme on aivan oikein, että meillä on järjestelmä, jossa lapsia tuetaan tasapuolisesti lapsilisällä. Jos siitä olisi tehty verollinen erityislapsilisäjärjestelmä, silloin olisimme siirtyneet toisenlaiseen eli toimeentulojärjestelmään.

Jos siihen halutaan mennä, että aletaan tukea vähävaraisia lapsiperheitä, se uudistus on sitten aivan erilaisen väännön ja erilaisen pohdinnan väärti. Jos sellaiseen järjestelmään halutaan mennä, se on tietysti tehtävä hyvin pitkän harkinnan ja selvittelyn jälkeen vasta, ja siinä on otettava huomioon silloin se, aiheutammeko näillä järjestelmän uudistuksilla sen, että meille tulee tietty lapsiperheiden joukko, joka joutuu köyhyysloukkuun verojärjestelmien ja erilaisten järjestelmien vuoksi. Emme halunneet tällaista uudistusta tehdä tämän laman ja säästämisen

varjolla, vaan halusimme, että Suomessa säilyy lapsilisäjärjestelmä.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Lapsilisä on lapsen oikeus, ja sen vuoksi se tulee säilyttää kaikille lapsille riippumatta siitä, minkälaiseen kotiin he ovat sattuneet syntymään. Samalla tavalla kansaneläkkeen pitää olla perustavaa laatua oleva kansalaisoikeus, joka on kaikilla kansalaisilla. Tämä on mielestäni ihmisoikeuksien kunnioittamista, jokaisen ihmisen oikeuden kunnioittamista, juuri siten, että ainakin vähimmäistoimeentulo ihmisille turvataan.

Ja miten me tämän sitten rahoitamme? Me rahoitamme sen siten, että me kaikki osallistumme siihen. Ei valtio ole mikään kasvoton olio, vaan valtio ja yhteiskunta olemme me Suomen kansalaiset. Kun puhutaan siitä, miten rahoitetaan nämä etuudet, niin jokainen veroa maksava mielestäni on velvollinen osallistumaan myös lasten elättämiseen ja kasvattamiseen niin lapsilisien, päivähoidon kuin koulujärjestelmän kautta.

Tätä asiaa voidaan tarkastella myös yksilön kannalta, jos se ed. Ukkolalle paremmin sopii, kun hän vierastaa tällaista solidaarista yhteisvastuullista ajattelua. Kun syntyy, kenelläkään meistä ei ole sitä omaa toimeentuloa. Me emme kukaan pysty siitä huolehtimaan. Me olemme jokainen tänä päivänä 20—25 vuotta, jos niin halutaan sanoa, toisten huollettavana ja totta kai ennen kaikkea oman perheen huollettavana, ja myöskään perhe ei yksin pysty vastaamaan tästä koko järjestelmästä, mitä tarvitaan, koulujärjestelmä, opiskelu, kaikki mukaan lukien. Me jokainen olemme toisten tuen varassa ensimmäiset 20—25 vuotta.

Sen jälkeen mielestäni olemme jokainen velvolliset osallistumaan siihen, että meidän jälkeemme tulevat voivat saada elatuksen ja kasvatuksen. Ja sitten osallistumme jonkun 30—40 vuotta. Toivottavasti nykyisillekin nuorille sukupolville osoittautuu mahdolliseksi osallistua 30—40 vuotta tai 50:kin vuotta parhaimmillaan työelämään. Eivät nykyiset sukupolvet enää ole niin kauan työelämässä kuin ovat vielä meidän vanhempamme olleet. Vielä 30-luvulla syntyneillä useinkin 40 vuotta on helposti saavutettu työssäoloaika, ja jos 65-vuotiaaksi jaksaa olla töissä, niin 50 vuotta, koska nämä ovat ikäluokka, joka on lähtenyt 15-vuotiaana töihin.

Sinä aikana kun olemme työssä, maksamme sitä velkaa, joka meidän kasvatuksestamme on syntynyt ja samalla keräämme omaa eläkettämme tulevaisuutta varten, jotta voimme huolehtia siitä, ja sen lisäksi osallistumme tietysti vanhempien elättämiseen. Tätä kautta, jos laskee, että meillä on miesten keski-ikä 71 vuotta ja naisten keski-ikä 79 vuotta, päädymme helposti siihen tulokseen, että puolet elämästämme olemme toisten elätettävänä ja toisen puolen pystymme itse elättämään itsemme ja osallistumaan muiden elättämiseen ja myös hankkimaan tuloa eläkevuosia varten.

Jos tätä asiaa näin yksilöllisesti katsotaan, mielestäni järjestelmä, jossa jokaisella on oikeus saada yhteiskunnalta tukea, on myös yksilön ihmisoikeuksien kannalta, yksilöllisten oikeuksien kannalta, täysin perusteltu eikä siinä tarvitse nähdä mitään sosialismin peikkoa, vai mitä lie ed. Ukkola haluaa nähdä.

Näin ollen lapsilisien mielestäni tulee olla verottomia, niitä ei tule verottaa. Se millä tavalla rahoitus hoidetaan, on tietysti verojärjestelmä ja ennen kaikkea silloin progressiivinen tulovero ja toisaalta myös pääomatulojen verotus. Siinä olisi erittäin oivallinen keino tänä päivänä, koska eivät ne ole niitä pienten lasten vanhempia, joilla on näitä rahoja korkeakorkoisilla tileillä yli 70 miljardia markkaa, vaan ne ovat ne, jotka ... (Ed. Ukkola: Eivät ne ole korkeakorkoisia!) — No, korothan ovat huomattavasti laskeneet. 7,5:tä prosenttia tänä päivänä muistaakseni lehdissä tarjottiin, josta menee 20 prosenttia veroa, niin että kyllä siitä jää vielä korkotuloa ihan mukavasti sellaiselle, jolla on varaa sijoittaa. — Näin ollen pääomatulojen verotuksella voidaan hankkia varoja, mutta myös tuloverotuksen progressiolla. Se on oikea tapa, koska silloin siihen osallistuvat kaikki eikä niin, että lapsilisät pannaan verollisiksi, vaan nimenomaan tuloveron progression kiristäminen on oikein. Siis se on se malli, mitä vasemmistoliitto kannattaa.

Me olemme sosiaalivaliokunnassa hyvin yksimielisesti useaan otteeseen juuri näiden lamavuosien aikana, kun olemme voineet käsitellä yleisemmin koko sosiaaliturvan kehittämistä, todenneet, että suomalaisen mallin perusrakenteet ovat oikeat, päinvastoin kuin ed. Ukkola haluaa täällä sanoa. Ne ovat oikeat, ja niitä on puolustettu, sekä sitä että kaikille kansalaisille kuuluvat tietyt etuudet, että myös sitä, että meillä on yhteiskunnan järjestämät palvelut.

Tältä pohjalta jos ajatellaan tätä perusmallia, että nyt lapsilisiin nämä yhteiskunnan tuet keskitetään, se sinänsä on oikein ja myös se, että ne pidetään verottomina. Mutta kun hallitus tällä

esityksellä kuitenkin vie lapsiperheiltä 700 miljoonaa markkaa, niin tätä ei voida pitää oikeana ratkaisuna. Äsken jo viittasin siihen, millä tavoin tämä rahoitus pitäisi hoitaa.

Myös se on hyvä esitys, että 16-vuotiaiden lapsilisä tulisi porrastuksen piiriin. Tätä olemme esittäneet niin kauan, kuin 16-vuotiaiden lapsilisä on ollut olemassa. Se on monessa perheessä merkinnyt sitä, ettei perhe itse asiassa ole saanut yhtään enempää rahaa kuin aikaisemminkaan eli silloin, kun 16-vuotiaille ei lapsilisää maksettu, koska he eivät ole olleet porrastuksen piirissä.

Myöskään tämä rahoitustapa, mitä hallitus esittää, että asumistuen rahoitus hoidettaisiin niin, että sairausvakuutusmaksua korotetaan 80 000 ylittävistä äyreistä, mielestäni ei ole oikein. Sairausvakuutusmaksun porrastus pitäisi toteuttaa. Tätä voidaan kyllä käyttää, me olemme esittäneet tätä mahdollisuutta, mutta nyt, kun nämä lapsivähennykset poistetaan, juuri tälläkin enemmän rokotetaan lapsiperheitä, koska esimerkiksi kaksilapsinen perhe menettää 25 000 markan vähennyksen. Perhe, jonka kokonaistulo on 105 000, mutta joka ei ole maksanut porrastettua, korotettua sairausvakuutusmaksua, joutuu sen nyt maksamaan. Me kannatamme tämän porrastuksen alarajan korottamista esimerkiksi 100 000 markkaan ja sitten jyrkempää porrastusta niin, että kun tulot kasvavat, maksu myös kasvaa.

Erittäin harhaanjohtava on ministeriön tiedotteessa esitetty luku, millä tavalla nämä vaikuttavat lasta kohti, kun sanotaan, että lasta kohti maksettua tukea pienennettäisiin keskimäärin vajaalla 60 markalla ja perhettä kohden keskimäärin vajaalla 100 markalla kuukaudessa. Tämä ei anna mitään kuvaa siitä, mistä todellisuudessa on kysymys. Mutta ed. Andersson selvitti näitä tilanteita, joten en siihen enempää tässä yhteydessä puutu.

Hallitus esittää myös, että perhepoliittisten verovähennysten poistamisesta kunnille ja seurakunnille tuleva verotulojen kasvu ohjattaisiin valtiolle. Kuntien osalta tämä toteutettaisiin muuttamalla kuntien osuuksia kansaneläkkeen lisäosan rahoituksessa. Tätä ei voi pitää oikeana tapana, koska kunnat ovat tällä hetkellä suurissa taloudellisissa vaikeuksissa ja ovat aikanaan menettäneet verotuloja huomattavasti juuri sen vuoksi, että lapsilisät muutettiin kunnallisverotuksessa tehtäviksi vähennyksiksi eikä siitä kunnille muistaakseni mitään korvauksia annettu. Kaiken kaikkiaan kunnat ovat menettäneet huomattavasti ja ovat suurissa vaikeuksissa.

Perhetukitoimikunnan välimietinnössä esitettiin jo valmiit lakiehdotukset siitä, että myöskin sairausvakuutuslain, kansaneläkelain ja työttömyysturvalain lapsikorotukset poistettaisiin. Tässä hallituksen esityksessä sitä ei ole tehty, vaan se on jätetty myöhemmin tehtäväksi. Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä tuoda esille se, että ei voi pitää oikeana sitä linjaa, että mainituista etuuksista lapsikorotukset poistetaan, koska lapsilisillä ei suinkaan korvata sitä. Ehdotetuilla lapsilisien korotuksilla korvataan pelkästään verovähennysten aiheuttamia menetyksiä ja niitäkään ei edes täysimääräisesti, elikkä osa perheistä tulee jäämään selvästi miinuksen puolelle. Jos tällaisessa perheessä vielä lapsikorotukset poistetaan työttömyyspäivärahoista ja eläkkeistä, se merkitsee perheen toimeentulon huomattavaa heikentämistä. Usein kuitenkin juuri nämä perheet ovat erittäin vaikeassa asemassa. Esimerkiksi jos on kaksi lasta, niin työttömyysturvan lapsikorotus on 34 markkaa päivässä eli 731 markkaa kuukaudessa. Se toki on verollista tuloa, mutta kuitenkin merkittävä tulonlisäys, koska ansiopäivärahatkin ovat kuitenkin suhteellisen pienet, ne merkitsevät usein toimeentulon putoamista noin puoleen, ja lapsiperheissä tuki on tuiki tarpeellista ja korotuksia ei saa vähentää.

Tässä yhteydessä haluaisin tuoda esille myöskin sen, että kun nyt ehdotetaan elatusvelvollisten verovähennysten poistamista myöskin, olisi korkea aikaa alkaa tukea myöskin elatusvelvollisia. Me olemme jo aikaisemmin esittäneet, että elatusvelvollisillekin alettaisiin maksaa lapsilisää. Se voisi alkuvaiheessa ainakin olla pienempi, mutta kun halutaan nimenomaan perheitä tukea, se olisi aiheellista myöskin niissä tilanteissa, joissa vanhemmat eivät yhteiseloa jatka syystä tai toisesta, yleensä perustellusta syystä, ja usein lastenkin kannalta parempaan kasvuympäristöön on päästy, kun ikuinen riitely on loppunut. Kuitenkin pitäisi tukea sitä, että lapsella on mahdollisuus pitää mahdollisimman hyvät suhteet molempiin vanhempiin. Mutta tällä hetkellä usein sillä vanhemmalla, jonka luona lapsi ei asu, taloudellisia mahdollisuuksia siihen ei ole. Olisi varmasti yhteiskunnan ja ennen kaikkea tietysti lasten kannalta todella tärkeää, että näitäkin vanhempia tuettaisiin. Siinä mielessä nyt kun verovähennys aiotaan poistaa, sen tilalle on ehdottomasti saatava lapsilisä myös elatusvelvollisille.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Stenius-Kauko-

nen aivan oikein kiinnitti huomiota tämän esityksen valtiontaloudelliseen merkitykseen, siihen, että paljolti esitys perustuu siihen, että valtio haluaa säästää, ja sisällölliset muutokset on tavallaan puettu siihen kaapuun, että niillä olisi suurempikin merkitys kuin itse asiassa on.

Käydyssä keskustelussa on paljon puhuttu pieni- ja suurituloisista perheistä. Haluaisin kyllä kiinnittää huomiota siihen, että tässä hallituksen esityksessä on verrattain niukasti tietoja esityksen vaikutuksista lapsiperheiden asemaan. Tällä tarkoitan sitä, että yksin keskiarvotiedot eivät riitä, vaan tarvittaisiin tietoja nimenomaan siitä, mitkä ovat verotuksen muutoksen ja lapsilisämuutoksen yhteisvaikutukset. Näitä erilaisia laskelmia tietysti niiden valiokuntien jäsenet, jotka asian käsittelyyn osallistuvat, saavat, mutta kaikki kansanedustajat valitettavasti eivät näitä välttämättä saa varsinkaan, mikäli kansalaisjärjestöt eivät tässä asiassa ole aktiivisia. Mielestäni kuitenkin tällaiset kokonaistaloudelliset laskelmat lapsiperheiden kannalta ovat ensiarvoisen tärkeitä ennen kuin lopullisia päätöksiä tässä kysymyksessä tehdään.

Ed. Perho-Santala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli miellyttävää kuulla se, että muun muassa ed. Marjatta Stenius-Kaukonen on sitä mieltä, että lapsilisillä on oma paikkansa nimenomaan perhekustannusten tasauksena, tasauksena lapsettomien perheiden ja lapsiperheiden välillä, eikä niitä pidä lukea toimeentuloturvan kastiin.

Sen sijaan ed. Stenius-Kaukosen ajatus siitä, että esimerkiksi savamaksuilla pitäisi olla jyrkempi porrastus, voi johtaa aikamoisiin kummajaisiin, kun me ajattelemme sitä kokonaisuutta, jossa verotus on progressiivinen ja palvelumaksut samoin kuin monet etuudet määräytyvät bruttotulojen mukaan. Professori Pentti Rönkkö on tutkinut tätä ilmiötä ja tullut siihen lopputulokseen, että hyvinkin suurilla bruttotulojen eroilla voidaan päätyä samansuuruisiin nettotuloihin. Tämä ei voi olla oikein, jos ajatellaan niitä perheitä, joissa molemmat vanhemmat ovat hankkineet pitkän koulutuksen, päässeet leivän syrjään kiinni paljon myöhemmin kuin lyhyellä ammattikoulutuksella, jääneet paitsi monia tukia, mm. aravalainoja. Jokin motiivi ja kannustus varmaan täytyy näillä perheillä olla. Kun täällä perättiin kokonaisvaikutusten arviointia, niin sitä tarvitaan myöskin sen arvioimiseksi, onko tällä sosiaalisella oikeudenmukaisuudella aina oikea sisältö.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Stenius-Kaukosen kanssa samaa mieltä siitä, että elatusvelvollisten asemaa on selvitettävä. Tämän uudistuksen yhteydessä onkin siitä keskusteltu, että tehtäisiin selvitys, miten elatusvelvollisten asemaa voitaisiin parantaa. Nimittäin useinhan unohdetaan se, että elatusvelvolliset ovat myös lapsiperheen huoltajia. Valitettavasti heitä kohdellaan ikään kuin vain jonkinlaisina epäpersoonallisina maksuolioina eikä ollenkaan ymmärretä sitä, että he ovat todellakin näiden perheen huoltajia, eivät asu samassa taloudessa, mutta muutoin ovat samassa asemassa kuin se vanhempi, joka lasten kanssa on. Elikkä jotenkin heidän asemaansa on ilman muuta parannettava.

Ed. Stenius-Kaukonen kiinnitti myös huomiota sairausvakuutusmaksuasiaan ja asumistukiasiaan. Itse olen sitä mieltä, että lapsiperheiden ja pienituloisten asumistukea todellakin on syytä korjata ja parantaa, se on ihan hyvä asia, mutta en voi ymmärtää sitä ratkaisua, että sairausvakuutusmaksu on se, jolla tilannetta korjataan. Me olemme joutuneet täällä leikkaamaan sairausvakuutukseen liittyviä etuuksia ja samanaikaisesti nostetaan sairausvakuutusmaksua. Kun hallituksen esityksessä vielä lukee, että sairausvakuutusmaksua nostetaan, jotta asumistukea voidaan korottaa, niin mielestäni tässä rahoitusjärjestelmässä mennään totaalisesti pieleen. Olen jo neuvottelujen yhteydessä tuonut esiin, että näin ei pitäisi toimia, vaan sairausvakuutusmaksun pitää kohdistua sairausvakuutuksen korvauksiin ja mielellään niin, että sairausvakuutusta voitaisiin jopa parantaa.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Perho-Santalalle toteaisin, että olen hyvin tietoinen näistä köyhyysloukkutilanteista enkä omalla esityksellani sairausvakuutusmaksun porrastuksesta suinkaan halunnut olla lisäämässä köyhyysloukkuja. Kritiikkini hallituksen esittämää 80 000 markan rajaa kohtaan lähti ennen kaikkea siitä, että kun kunnallisverotuksen lapsivähennykset poistetaan, 12 500 markkaa per lapsi, niin sairausvakuutusmaksun korotuksen porrastuksen, entisen ja lisäporrastuksen, takia loppujen lopuksi juuri samat lapsiperheet joutuvat entistä huonompaan asemaan. Heidän toimeentuloonsa siis kohdistuvat leikkaukset vielä tätäkin kautta. Kritiikkini kohdistui tähän. Esitän entisten korotuksen porrastusten osalta alarajan korotusta, jotta sama tulos saadaan. Tässä tapauksessa

voin hyvin yhtyä siihen kritiikkiin, että asumistuen korjaus on tietenkin erittäin tärkeä, se pitää saada, mutta että tämä ei ole oikea tapa rahoittaa sitä, vaan sairausvakuutusmaksuilla pitää rahoittaa sairausvakuutusetuuksia.

Olen iloinen siitä, että ed. Taina myös tuki elatusvelvollisten aseman parantamista. Mielestäni tämä on nyt sellainen asia, joka meidän pitäisi erityisesti valiokunnassa ottaa sellaiseen käsittelyyn, että tuloksiakin saadaan. Olisi mielenkiintoista kuulla ministeri Huuhtasen kommentti.

Ed. N o r d m a n : Arvoisa puhemies, värderade talman! Ändringar i det familjepolitiska stödet bör ses ur flera synvinklar. Vad betyder det för enskilda familjer, hur passar det in i inkomstfördelningen mellan den arbetsföra befolkningen och pensionärerna, vad betyder det för det finländska hushållet med tanke på framtiden?

Noin kuukausi sitten saimme eduskuntaryhmässämme tietoa palkansaajien ja eläkeläisten käytettävissä olevien tulojen kehityksestä vuodesta 1991 lähtien. Tämä katsaus osoitti käytännössä kaikkien tuloista ja perhetilanteista riippumatta menettäneen muutaman prosentin tuloistaan, pientä eläkettä saavia eläkeläisiä lukuun ottamatta. Eniten olivat menettäneet suurituloiset lapsettomat henkilöt, mutta tuntuvia menetyksiä oli myös pienten lasten vanhemmilla. Kun vielä otetaan huomioon asuntolainojen ja asumistuen ehtojen heikentyminen, maksujen korotukset, lainat ja korkeat korot sekä työttömyys, on vain yksi johtopäätös tehtävissä: Nuorten lapsiperheiden tilanne on vaikeutunut eniten. Näin totesin omalta osaltani tuolloin.

Tätä taustaa vasten perhetukiuudistusta voidaan tietysti arvostella. Yhtenä perusteluna hallituksen puolelta lapsiperheisiin kohdistuville tällaisille toimenpiteille on kuulemani, että myös eläkeläiset ja muut väestöryhmät joutuvat varautumaan olojensa edelleen heikentymiseen valtion taloudellisen tilanteen vuoksi. Todennäköisesti siihen joudumme.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä olisi kuitenkin mieluusti nähnyt tällaisten toimenpiteiden osalta eri väestöryhmien esilletuomisen samanaikaisesti ja tavalla, joka tarjoaisi mahdollisuuden vertailuun ja kokonaisnäkemykseen.

En del av barnfamiljerna klarar sig säkert bra trots dessa ändringar, men andra får det svårt ekonomiskt och en del riktigt svårt. När man i kommentarerna har efterlyst en socialt rättvisare lösning har man glömt att det nya familjestödet trots allt är mera socialt än det nu gällande, eftersom nuvarande avdrag gynnar höginkomsttagare.

För att lindra verkningarna av detta sparbeslut som regeringen ursprungligen kom överens om redan i oktober kommer bostadsstödet att förbättras uttryckligen för de mest behövande barnfamiljerna. Ett förslag om att bostadsstödet skulle finansieras genom ytterligare försämring av det nyligen justerade ränteavdraget för bostads- och studielån kunde vi inte godkänna i svenska riksdagsgruppen. Lika litet kunde vi godkänna att pengarna till bostadsstödet skulle tas av barnbidraget.

Vid efterhandsgranskningen har det konstaterats att familjer med barn under åtta år drabbas relativt sett hårdast. En familj med drygt 216 000 mark i årsinkomst och med ett barn under tre år och ett under åtta år får 377 mark mindre i månaden. Om årsinkomsten är 279 000 mark är förlusten 392 mark i månaden. Detta är betänkligt med tanke på att unga småbarnsfamiljer i regel har en ansträngd ekonomi. 70 procent har bostadslån, många har studielån kvar och många är arbetslösa.

Osa lapsiperheistä varmasti selviää näistä muutoksista huolimatta ja jotkut hyvinkin, mutta joidenkin tilanne käy taloudellisesti hankalaksi, eräiden erittäin hankalaksi. Kun kommenteissa on peräänkuulutettu sosiaalisesti oikeudenmukaisempaa ratkaisua, on unohdettu, että uusi perhetuki on kaikesta huolimatta nykyistä sosiaalisempi, koska nykyiset vähennykset suosivat suurituloisia.

Tämän säästöpäätöksen, josta hallitus alun perin sopi jo lokakuussa, vaikutusten lieventämiseksi asumistukea parannetaan nimenomaan suurimmassa tarpeessa olevien lapsiperheiden osalta. Ehdotusta asumistuen rahoittamiseksi heikentämällä edelleen äskettäin tarkistettua asunto- ja opintolainojen korkovähennystä emme voineet hyväksyä ruotsalaisessa eduskuntaryhmässä. Emme myöskään voineet hyväksyä asumistukeen tarvittavien rahojen ottamista lapsilisästä. Myöhemmässä tarkastelussa on todettu suhteellisesti eniten kärsivän perheiden, joissa on alle 8-vuotiaita lapsia. Väestöliiton laskelmien mukaan perhe, jonka vuositulot ovat 216 000 markkaa ja jossa on yksi alle 3-vuotias ja yksi alle 8-vuotias lapsi, saa 377 markkaa vähemmän

kuussa käteen. Jos vuositulot ovat 279 000 markkaa, menetys on 392 markkaa kuukaudessa. Tämä on arveluttavaa, kun otetaan huomioon, että nuorten lapsiperheiden talous on yleensä kireällä. 70 prosentilla on asuntovelkaa, monilla on jäljellä opintolainaa edelleen, ja monet ovat, niin kuin tiedämme, työttöminä.

Statens finansiella situation sätter hård press på oss som beslutsfattare och sparbeslut måste nog genomföras, men strävan bör naturligtvis vara att hitta rättvisa lösningar och lösningar som beaktar det finländska hushållets behov, våra gemensamma behov. År 1950 föddes 24,6 barn per tusen finländare, på 1980-talet endast 13,8. Vi har anledning att vara bekymrade över åldersstrukturen i vårt land och de stora efterkrigstida årskullarnas pensioner. Det är nog ett gemensamt intresse för dagens generationer att underlätta barnfamiljernas situation.

Jag hoppas att vi i utskottsbehandlingen noggrant kan sätta oss in i den här frågan, och speciellt i småbarnsfamiljernas situation, och hitta en riktigare och rättvisare familjestödspolitik.

Valtiontaloudellinen tilanne aiheuttaa meille päätöksentekijöinä kovan paineen. Tämän tiedämme kaikki, ja säästöpäätöksiä on toteutettava, siitä emme taida päästä. Mutta pyrkimyksenä on joka tapauksessa tietenkin oltava oikeudenmukaisten ratkaisujen etsiminen ja löytäminen, ratkaisujen, jotka samalla ottavat huomioon yhteiset tarpeet.

Vuonna 1950 syntyi 24,6 lasta 1 000:ta suomalaista kohti, 80-luvulla ainoastaan 13,8 eli melkein vain puolet. Meillä on siis syytä olla huolissamme maamme ikärakenteesta ja suurten sodanjälkeisten ikäluokkien eläkkeistä. Eli tämän päivän sukupolvien yhteisenä etuna on kyllä lapsiperheiden tilanteen parantaminen.

Toivon omalta osaltani, että voimme valiokuntakäsittelyssä paneutua tähän esitykseen tarkoin ja erityisesti sellaisten perheiden tilanteeseen, joissa on pieniä lapsia, ja voimme mahdollisesti löytää oikeamman ja oikeudenmukaisemman perhetukipolitiikan.

Sosiaali- ja terveysministeri H u u h t a n e n: Arvoisa puhemies! Hallitus ehdottaa esityksessään perhetuen uudistamista koskeviksi laeiksi lapsiperheiden taloudellisen tukijärjestelmän uudistamista. Verotuksen kautta annettavasta tuesta eli tuloverolakiin sisältyvistä perhepoliittista verovähennyksistä luovuttaisiin. Vähennysten poistamisesta syntyvästä julkisen talouden tulojen lisäyksestä runsaat 3 miljardia markkaa käytettäisiin lapsilisien korottamiseen. Nyt käsiteltävänä oleva esitys tähtää kokonaisuutena paitsi perhetuen rakenteen muuttamiseen myös valtiontalouden vahvistamiseen ja valtion säästötoimiin.

Perhepoliittisessa keskustelussa verovähennysten poistamisesta on jo pitkään vallinnut melko suuri yksimielisyys. Pääministeri Esko Ahon hallitusohjelman mukaan yksi perhepolitiikan kehittämistavoite on perhepoliittisten etuuksien kehittäminen siirtämällä painopistettä suoriin tulonsiirtoihin. Vuoden 1992 tasossa perhepoliittiset vähennykset ja niiden verohyöty ovat olleet seuraavat: kunnallisverotuksen lapsivähennys noin 2,7 miljardia markkaa, kunnallisverotuksen yksinhuoltajavähennys 310 miljoonaa markkaa, valtionverotuksen lapsenhoitovähennys 820 miljoonaa markkaa ja valtionverosta tehtävä elatusvelvollisuusvähennys 30 miljoonaa markkaa. Kun otetaan huomioon, että vuonna 93 on jo toteutettu valtionverotuksen lapsenhoitovähennyksen leikkaus 300 miljoonalla markalla, nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys merkitsee julkisen talouden tasapainon vahvistumista 700 miljoonalla markalla vuonna 94. (Ed. Stenius-Kaukonen: Lapsiperheiden etujen leikkaamista miljardilla markalla!)

Perhepoliittiset verovähennykset ovat edelleen huolimatta tehdyistä muutoksista ongelmallisia tuen kohdentumisen kannalta. Pienituloisimmat perheet, joilla ei ole riittävästi verotettavaa tuloa, eivät nykyisin voi saada hyötyä verovähennyksistä. Tällaisten perheiden lukumääräksi on arvioitu noin 10 000; lapsiperheitä on yhteensä yli 600 000. Erityisesti valtionverotuksen lapsenhoitovähennys suosii suurituloisia, ja lisäksi tuki myönnetään perheille vain yhdestä lapsesta. Niin ikään kunnallisverotuksen yksinhuoltajavähennys jättää tuen ulkopuolelle kaikkein pienituloisimmat kotitaloudet. Tämä on erityisen ongelmallista, koska tiedetään yksinhuoltajien olevan keskimäärin verrattain pienituloisia. Lisäksi yksinhuoltajavähennyskin on huoltajakohtainen eli sen saa tehdä vain yhdestä lapsesta.

Perheiden kannalta verovähennysten poistaminen ja tuen siirtäminen verottomaan lapsilisään merkitsee, että kaikki perheet saavat tuen saman suuruisena lapsiluvun perusteella. Nykyiseen järjestelmään sisältyneet suurituloisia suosineet piirteet poistuvat. Yksittäisen perheen kan-

nalta lapsilisän kaltaista suoraa tulonsiirtoa voidaan pitää näkyvämpänä ja vaikuttavampana tukimuotona kuin verovähennyksiä, joiden tarkkaa määrää perheen on usein hankala arvioida.

Perhekustannusten tasausjärjestelmän tavoitteena on korvata perheelle lapsesta aiheutuvia menoja ja näin tasata lapsista aiheutuvia kustannuksia lapsiperheiden ja muiden kotitalouksien kesken. 1980-luvun lopulta alkaen on esitetty vaatimuksia, että yhteiskunnan tuen tulisi kattaa lapsista aiheutuvat laskennalliset välttämättömät menot. Tällöin perheiden toimeentulo ei oleellisesti laskisi lasten syntymisen johdosta. Tätä tavoitetta ei nykyisessä taloudellisessa tilanteessa voida toteuttaa, vaan päinvastoin joudutaan päättämään lapsiperheiden yhteiskunnalta saaman tuen supistamisesta.

On selvää, että päätyminen lapsiperheiden tuen vähentämiseen on vaikea arvovalinta. Lapsiperheet eivät muodosta mitään erillistä saareketta yhteiskunnassa, vaan niitä koskevat yleinen yhteiskunnallisten olojen kehitys ja useimmat yhteiskuntapolitiikan niin myönteiset kuin kielteisetkin toimenpiteet. Näinä aikoina lapsiperheet joutuvat kohtaamaan niin yritysten konkurssien, maatalouden rakennemuutoksen kuin yleensä joukkotyöttömyyden seurauksia. Lapsiperheet ovat toisaalta nyt ja vastaisuudessa hyvinvointiyhteiskunnan eri etuisuuksien ja erilaisten palvelujen, esimerkiksi koulutus- ja kulttuuripalvelujen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen, käyttäjiä. Keskeisintä lapsiperheiden hyvinvoinnin turvaamiseksi on terve kansantalous ja sen tarjoamat tulevaisuuden näkymät. Jos käytämme yhteiskunnan varoja enemmän kuin niitä omalla työllämme kykenemme luomaan, syömme juuri tulevien sukupolvien voimavaroja.

Jotta yhteiskunnan eri sektoreita voitaisiin vaikeassa taloudellisessa tilanteessa kehittää ja eri toimintoja pitää yllä mahdollisimman tasapainotetusti, katson, että lapsiperheiden tukea voidaan hallituksen esittämällä tavalla leikata. Leikkauksen ehdottomaksi edellytykseksi asetan kuitenkin sen, että lapsiperheiden tuen uudistaminen toteutetaan niin, että muutos turvaa kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien lapsiperheiden tilanteen nykyisellään tai jopa parantaa sitä ja muutoinkin suuntaa tukea entistä oikeudenmukaisemmin.

Edellä kuvaamieni periaatteiden mukaan valmistellun uudistuksen pääpiirteet ovat seuraavat:

Lapsilisiä ehdotetaan korotettavaksi siten, että suurimmat korotukset suuntautuvat monilapsisille perheille. Korotetut lapsilisien markkamäärät kuukaudessa olisivat ensimmäisestä lapsesta 546 markkaa, toisesta 663 markkaa, kolmannesta 912 markkaa ja neljännestä 1 045 markkaa sekä viidennestä ja useammasta 1 242 markkaa. Tuen korotus ensimmäisestä lapsesta olisi 180 markkaa kuukaudessa, toisesta 250 markkaa, kolmannesta 400 markkaa, neljännestä 400 markkaa ja viidennestä ja useammasta lapsesta saman verran, 400 markkaa, kuukaudessa.

Yksinhuoltajien aseman turvaamiseksi heille maksettaisiin lapsilisä 160 markalla korotettuna jokaisesta lapsesta. Korotus maksettaisiin vain varsinaisille yksinhuoltajille. Avoliitossa elävät eivät korotusta saisi.

Alle kolmivuotiaille maksetusta korotetusta lapsilisästä eli ns. vaippalisästä, jonka suuruus on 107 markkaa kuukaudessa, luovuttaisiin. Uudistuksen yhteydessä korotettu lapsilisä olisi kuitenkin vaippalisän poistamisesta huolimatta kokonaismäärältään jokaisesta lapsesta suurempi kuin nykyisin.

Uudistuksen yhteydessä 16-vuotiaat lapset otettaisiin lapsilisän porrastuksen piiriin. Myös tämä muutos parantaa monilapsisten perheiden tilannetta. Nykyisin perheen vanhimman lapsen täyttäessä 16 vuotta perheen seuraava lapsi alkaa saada toisen lapsen lapsilisän sijasta alempaa, ensimmäisen lapsen lapsilisää. Vastaava muutos koskee kutakin seuraavaa lasta. Esityksen mukaan kaikki alle 17-vuotiaat lapset laskettaisiin mukaan lapsilisän porrastukseen.

Erityisen merkittävänä pienituloisten lapsiperheiden aseman parantamiseksi pidän sitä, että perhetuen uudistukseen ehdotetaan liitettäväksi asumistuen lisääminen 370 miljoonalla markalla. Tässä yhteydessä voin todeta, että kun perhetukitoimikunta päätyi esittämään verollista lapsilisää, sen vaikutus olisi ollut sosiaalisempi kuin veroton, ja keskusta hyväksyi tämän verottoman lapsilisän juuri sillä ehdolla, että sosiaalisesti oikeudenmukainen kohtelu hoidettiin asumistuen merkittävän lisäyksen kautta. Asumistuen korotus suunnattaisiin jatkossa ainoastaan lapsiperheille. Asumistuen lisääminen rahoitettaisiin pääosin korottamalla vakuutetun sairausvakuutusmaksua 80 000 äyriä ylittävästä tulosta 3,40 pennistä 3,80 penniin.

Perhetuen uudistamisen kokonaisuuteen liittyy myös hallituksen aiemmin eduskunnalle antama lakiesitys vanhempainrahan vähimmäismäärän korottamisesta kotihoidon tuen perusosan tasolle.

Perhepoliittisten verovähennysten poistamisesta kunnille ja seurakunnille tuleva verotulojen kasvu ohjattaisiin esityksen mukaan valtiolle, joka yksin rahoittaa lapsilisän maksamisen. Kuntien osalta tämä toteutettaisiin muuttamalla kuntien osuuksia kansaneläkkeen lisäosan rahoituksessa. Seurakuntien saama verotulojen lisäys otettaisiin huomioon mm. yhteisveron jakoosuuksissa. Verovähennysten poistaminen lisäisi myös kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksujen tuottoa, mikä vähentäisi vastaavasti valtion takuusuorituksia Kansaneläkelaitokselle.

Kokonaisuutena tarkasteltuna perhetukiuudistus parantaisi kaikkein pienituloisimpien ja monilapsisten perheiden asemaa. Uudistuksen yhteisvaikutusta lapsiperheille voidaan kuvata siten, että muutokset tukijärjestelmässä pienentäisivät lasta kohti maksettua tukea keskimäärin vajaalla 60 markalla ja perhettä kohden maksettua tukea keskimäärin vajaalla 100 markalla kuukaudessa verrattaessa vuosia 93 ja 94. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei keskimääräisiä lukuja pidä käyttää tässä!) — Joitakin lukuja käytetään. Eivät ääriluvutkaan ole sen kuvaavampia.

Lapsiperheet eivät muodosta mitään yhtenäistä ryhmää, vaan niiden toimeentulossa on havaittavissa suuria eroja. Nykyinen tukijärjestelmä on myös suunnannut tukea osittain epätarkoituksenmukaisesti. Tämän vuoksi uudistus kohtaa erilaisia perheitä eri tavoin, vaikka sen avulla lapsiperheiden tukeen käytettävissä olevia varoja voidaan koko väestön tasolla tarkasteltuna kohdentaa nykyiseen verrattuna sosiaalisesti oikeudenmukaisemmin.

Kaiken kaikkiaan uudistus yksinkertaistaa ja selventää oleellisesti perhetukijärjestelmää ja tekee sen paremmin ymmärrettäväksi myös yksittäisen perheen kannalta. Sosiaali- ja terveysministeriöllä on kuitenkin tarkoitus jatkuvasti seurata uudistuksen vaikutuksia ja puuttua mahdollisesti ilmeneviin epäkohtiin.

Herra puhemies! Haluaisin käydyn keskustelun ja puheenvuorojen jälkeen todeta muutamaan asiaan seuraavaa:

Erityisesti vasemmistoliiton piiristä tuotiin esille seikka, että hallitus olisi suunnittelemassa työttömyysturvaan liittyen lapsikorotusten poistamista. Hallitus ei ole suunnitellut mitään tällaista eikä sellaisia esityksiä ole tulossa.

Edelleen ed. Andersson totesi, että lapsiperheitä koskee terveyskeskusmaksu. On muistettava, että terveyskeskuskäynti on lapsille ilmaista.

Elatusvelvollisiin hallitus on ottanut kantaa päätöksenteon yhteydessä. Olemme sopineet, että teemme selvityksen, miten voisimme tulla elatusvelvollisia vastaan. Aivan ensimmäisenä mieleen tulevana ajatuksena kuitenkin tulee sellainen ajatus, että pyrkisimme vaikuttamaan elatusmaksujen tasoon emmekä enää käyttäisi mitään vähennyskikkailuja tai tukimuotoja. Tämä asia hoitautuisi oikealla tasomäärityksellä yhtä hyvin.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Herra puhemies! Ministeri Huuhtanen yrittää nyt perustella meille, että hän on keksinyt silmänkääntötempun, jolla lapsiperheiltä rahastetaan miljardi markkaa, ja hän sanoo sitä oikeudenmukaiseksi ratkaisuksi. Minäkin puollan mielelläni sitä periaatetta, että verotuista siirrytään suoraan tulotukeen.

Mutta, herra ministeri, te olette nyt siirtämässä neljäsosan lapsiperheiden verotuista suoraksi tulotueksi ministeri Viinaselle, ja sitä minä en ole puoltamassa. Tämän vuoksi tätä ratkaisua ei voi pitää oikeudenmukaisena, eikä myöskään tuen siirto lapsiperheiden kesken jakaannu lainkaan oikeudenmukaisesti. Näyttää olevan hyvin sattumanvarainen tulos. Tätä ei voida pitää oikeudenmukaisena sillä perusteella, jonka hallitus sanoo esityksessään, että hyötyjiä ovat monilapsiset perheet tai hyötyjiä ovat monilapsiset yksinhuoltajat. Kysyimme sosiaali- ja terveysministeriön edustajalta, kuka tästä todella hyötyy, ja hän sanoi, että kymmenlapsiset perheet.

Tämän laskun suurin maksaja on tavallinen suomalainen perhe, yhden ja kahden lapsen perhe, riippumatta siitä, onko perheellä yksi tai kaksi huoltajaa ja onko perheessä yksi tai kaksi työssä käyvää vanhempaa. Tämä sama joukko, nämä keskituloiset palkansaajat, lapsiperheet, maksavat myös muut laman rasitukset: päivähoitomaksut, koulumaksut.

Uudistuksesta syntyy myös kunnallisveroäyrin hintaa kohtaan erittäin suuria paineita, koska laskutapa, jolla uudistuksen hyöty otetaan kunnilta ja seurakunnilta pois, on erittäin epäoikeudenmukainen kuntia kohtaan ja myös erittäin epäoikeudenmukainen seurakuntia kohtaan, jotka tulevat olemaan todella tämän takia liemessä.

Ed. B a c k m a n : Herra puhemies! Ministeri Huuhtanen piti oikeudenmukaisena sitä sisäistä jakoa, joka nyt kohdistuu eri lapsiperheille. Otan elävästä elämästä esimerkin, että nämä eivät ole vain keskiarvolukuja. Jos on nuori lapsiperhe, jolla on kaksi lasta ja lapsista toinen on alle 3-vuotias, toinen 3—7 vuoden välissä, tällaiset

lapsiperheet menettävät 370 markasta reiluun 500 markkaan. Kun ministeri Huuhtanen totesi, että hyvätuloinen nimenomaan menettää enemmän, niin jos perheessä vain toinen on ansiotyössä ja tienaa kymppitonnin kuukaudessa tai jos perheessä molemmat ovat ansiotyössä ja molemmat tienaavat sen kymppitonnin eli yhteensä 20 000 markkaa kuukaudessa, menetys on täsmälleen yhtä suuri näillä. En ymmärrä, että yksin työssä käyvä 10 000 markkaa kuukaudessa tienaava olisi jotenkin hyvätuloinen verrattuna kaksi kertaa enemmän ansaitsevaan perheeseen. Mielestäni täytyy tarkastella perhekohtaisesti, ei yhtä tulonsaajaa kohden, keskiarvolukuja, joita ministerikin täällä käyttää.

Kun ministeri piti siis oikeudenmukaisena sisäistä jakoa, itse en oikein ymmärrä sitä logiikkaa, että kun kaikkein heikoimmassa taloudellisessa asemassa ovat nimenomaan ne lapsiperheet, jotka ovat perustaneet perheen ja joilla on asuntovelkaa, niin heitä tämä uudistus kohtelee tuottaen noin 400 markkaa miinusta, kun taas sellaisille perheille, joilla on useampia yli 8-vuotiaita lapsia, vasta siellä alkaa tulla merkittävämmin hyötyä tästä uudistuksesta. Yleensä tällaiset lapsiperheet ovat jo ainakin osin maksaneet asuntovelkansa pois, ja tässä mielessä eivät kustannukset ole kaikkein suurimpia. Toisaalta myös on oltu sen verran työelämässä mukana, että palkkataso varmasti on suurempi kummallakin puolisolla kuin sillä todella nuorella lapsiperheellä, jota tämä uudistus rokottaa kaikkein eniten.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Kiinnittäisin huomiota myös siihen, kuinka löperösti ministeri tuloisuutta, pieni- tai suurituloisuutta, käsitteli. Mielestäni on keskeistä arvioida juuri perheen käytettävissä olevia tuloja ja uudistuksen kokonaisvaikutuksia eli sitä, miten verotuksen muutos ja lapsilisäjärjestelmän muutos kokonaisuudessaan vaikuttavat, millaiset ovat erilaiset perhetyypit eri tuloryhmissä ja niissä kokonaisvaikutukset.

Kiinnittäisin huomiota myös siihen, että verrattain suuressa bruttotuloluokassa esimerkiksi asuntolainat ja opintolainat voivat saada aikaan sen tilanteen, että käytettävissä olevat tulot ovat verraten pienet. Mielestäni, kun tässä kysymyksessä puhutaan oikeudenmukaisuudesta, ehdottomasti tarvitsee pyrkiä sellaiseen kokonaistarkasteluun, jota esimerkiksi hallituksen esityksen yleisperusteluissa ei ole. Pelkät keskiarvoluvut kertovat hyvin vähän siitä todellisuudesta, jonka kirjo lapsiperheissä Suomessa vallitsee.

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Tämä järjestelmä on tietenkin parempi kuin se vanha järjestelmä; tätä ministeri Huuhtanen myös puheessaan perusteli ja selosti sitä, että on siirrytty suoraan tulotukeen. Mutta minä en vieläkään ymmärrä, miten se voi olla yhteiskunnallisesti oikeudenmukaista, että kaikki perheet, joka ikinen, saavat tuen saman suuruisena lasta kohti, olipa se perhe miten rikas tahansa tai miten köyhä tahansa. Tämä ei mene minun järkeeni.

Toinen asia: Minä toivoisin, kun on sosiaalivaliokunnan ihmisiä läsnä, että he voisivat tutkia sen asian, voidaanko järjestelmää jotenkin porrastaa perheen elämäntilanteen mukaan. Minä olen ed. Backmanin kanssa siinä samaa mieltä, että nimenomaan perheen perustamisen alkuvaiheessa olevat ihmiset joutuvat tällä hetkellä koville. Toisin sanoen voiko porrastaa esimerkiksi iän mukaan lapsilisän määrän, kun kerran tulosidonnaisuus ei sovi?

Sen sijaan minä olen todella pahoillani siitä kokoomuksen kannanotosta, että ei kelvannut se, että peruslapsilisä olisi ollut verotonta tuloa ja sitten muu olisi ollut verollista. Mielestäni se olisi ollut sosiaalisesti oikeudenmukaista.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Kun vasemmistoliiton edustajat torjuvat lapsikorotusten poistamisen sosiaaliturvaetuuksista, emme me aivan omasta päästämme ole keksineet, että tällaisia suunnitelmia olisi tehty. Minulla on perhetukitoimikunnan mietintö, joka on valmistunut 2 päivänä helmikuuta tänä vuonna, ja toimikuntaa on johtanut vt. kansliapäällikkö Markku Lehto. Tässä on lakiteksti, hallituksen esitysluonnokset, kaikkien lapsikorotusten poistamisesta, ja on erittäin hyvä, niin kuin jo puheenvuorossani totesin, että hallituksen esityksessä näitä ehdotuksia ei ole. Tulen huolella tallettamaan ministerin puheenvuoron. Toivottavasti ei koskaan tarvitse palata siihen tilanteeseen, jossa joudumme käsittelemään sellaisia esityksiä, joissa lapsikorotuksia esitetään poistettavaksi, vaan voimme luottaa siihen ministerin sanaan, mitä hän totesi äsken, että lapsikorotuksia ei tulla poistamaan ja hallitus on tästä tehnyt päätöksen.

Sosiaali- ja terveysministeri Huuhtanen: Arvoisa puhemies! Vastauksena ed. Hämäläiselle, joka taivasteli muutoksia: On kai oltava rehellinen ja sanottava, että yhteiskunta on muuttunut ympärillä siten, että me joudumme tekemään säästöjä ihan sen takia, että me voi-

simme ylipäätänsä turvata sosiaaliturvajärjestelmän. Me emme voi elää niin paljon yli varojen, että joutuisimme sen rajan äärelle, jossa koko meidän hyvinvointivaltiomme ja sosiaaliturvajärjestelmämme joutuisi vaaraan. Sen vuoksi on kuitenkin koko sosiaaliturvan määrään nähden pieniä leikkauksia ja säästöjä pakko tehdä ja ne on hyväksyttävä ajatellen, että kaikki tämä tietää tulevina vuosina parempia aikoja valtiontalouden ja kansantalouden tervehtymisen kautta.

Se, että uudistuksesta osa menee, sanotaanko näin, ministeri Viinaselle, ei toki ole tuon suuruinen, vaan täytyy muistaa, että mehän palautamme 370 miljoonaa markkaa asumistuen muodossa lapsiperheille kohdennettuna. Tässä suhteessa meillä on aivan selvästi eri käsitys ja erilaiset numerot käytössämme. (Ed. Backman: Sama maksu otetaan pois!) — Ei oteta kaikilta.

Ed. Backman aivan osaavaan tyyliinsä oli valinnut esimerkit, jotka uudistuksessa tulevat kohdelluiksi kaikkein kovimmin. Kun itse esitin keskimääräarvot ja te olette monissa puheenvuoroissa esittänyt joitakin esimerkkitapauksia, molemmat ovat tavallaan yhtä hyviä tai huonoja esimerkkejä. Ei tästä pääse mihinkään. Myös Väestöliiton ja monien muiden järjestöjen kuten Veronmaksajain Keskusliiton laskelmista löydetään ns. kaikkein kovimpia ja pahimmin kohdeltuja esimerkkejä, mutta ei keskimääräinen vaikutus ole sellainen.

Edelleen tässä salissa näyttää vallitsevan käsitteellinen hämmennys, mikä lapsilisä oikeastaan on. Muistaakseni ed. Hämäläinen aivan oikein sanoi, vai oliko se ed. Stenius-Kaukonen, että ei lapsilisää tule ymmärtää minään toimeentulotukiasiana. Se on lapsen hoitoon tarkoitettu tuki, joka erottaa lapsiperheisen ja lapsettoman perheen toisistaan. Ei kai kukaan vakavasti väitä tai ole sitä mieltä, ettei meidän tulevaisuutemme eli meidän lapsiemme tukeminen ole oikeutettua juuri tällä tavoin, että sitä tukea saavat kaikki.

Oikeastaan voisinkin lopettaa tähän arvioon puheenvuoroni ja vakuuttaa vielä eduskunnan edessä, että ministeriöllä on todellakin tarkoitus seurata tarkoin vaikutuksia ja olemme sitä tehneet koko ajan. Ed. Nordman jo siteerasi selvitystämme. Tätä samaa työtä jatkamme ja jatkossa pyrimme niin lapsiperheiden kuin muidenkin erityisryhmien asemaa käsittelemään sosiaalisesti oikeudenmukaisesti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja valtiovarainvaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

13) Ed. Luukkaisen ym. lakialoite n:o 22 laiksi eläinsuojelulain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies! Voimassa olevan eläinsuojelulain 8 §:n 3 momentti kieltää koiran hännän typistämisen muista kuin eläinlääketieteellisistä syistä. Kuitenkin saman pykälän seuraavassa momentissa sallitaan hännän katkaiseminen alle viiden vuorokauden ikäiseltä pennulta pelkästään ulkonäköön liittyvistä syistä, mikäli katkaisemisen tekee eläinlääkäri kasvattajan pyynnöstä.

Tämä käytäntö on vastoin eläinsuojelulain eettistä perustaa. Koirien häntien katkaiseminen on myös vastoin Euroopan neuvoston lemmikkieläinsopimusta, jossa yksikäsitteisesti kielletään tällaiset leikkaukset. Tältä osin Suomi on siis joutunut tekemään varauksen ratifioimaansa sopimukseen, mikä pitää yllä brutaalia Suomikuvaa.

Koiran hännän katkaiseminen on äärettömän tuskallinen toimenpide riippumatta siitä, kuka sen tekee ja minkä ikäiseltä pennulta häntä leikataan, koska typistyshän tehdään ilman anestesiaa ja lähes poikkeuksetta ilman kivunlievitystä. Koiran kipu ja tuska ei rajoitu vain itse leikkaustilanteeseen, vaan saattaa jatkua pitkään sen jälkeenkin, koska katkaistu häntä tulehtuu hyvin herkästi. Tulehtuneen hännän hoito on tuskallista, koska pikkupentujen maksat eivät kestä antibioottilääkitystä. Joillakin koirilla jopa koko peräpää vaurioituu leikkauksen takia niin pahoin, että siitä on haittaa vielä täysikasvuiselle koirallekin.

Koiran hännän typistämisen kieltämiselle on myös selkeät eläinlääketieteelliset perusteet, koska näin voidaan ehkäistä perinnöllisen nikamasairauden, ns. koukkuhäntäisyyden, leviämistä.

Häntähän on koiralle olennainen viestintäväline. Sen avulla koira viestii ympäristölleen, paitsi lajitovereilleen ja muille eläimille myös ihmisil-

le, mielenilmaisunsa. Hännättömäksi leikattu koira on osittain mykkä eikä siten pysty saamaan sanomaansa perille. Koiran hännän katkaiseminen ei siis vain muuta koiran ulkonäköä, vaan typistää myös sen yhden olennaisimmista viestintävälineistä: kielen.

Typistyskiellon noudattamisen tehostamiseksi maa- ja metsätalousministeriön on annettava oikeus kieltää koiranäyttelyihin osallistuminen sellaisilta koirilta, joiden häntä on kiellon vastaisesti typistetty ilman lääketieteellistä perustetta. Monet vastuuntuntoiset eläinlääkärit ovatkin jo kieltäytyneet pitkään suorittamasta koirien häntien typistämistä ja eläinsuojeluyhdistykset ovat jo kauan vaatineet koiran hännän typistämisen kieltämistä.

Kun lakialoitteeni on nyt allekirjoittanut reilusti yli puolet kansanedustajista, toivon, että valiokunta ottaisi tämän mahdollisimman nopeasti käsittelyynsä, jotta tästä brutaalista tavasta katkoa koirilta hännät ulkonäkösyistä päästäisiin eroon mahdollisimman pian.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 21.45.

Täysistunto lopetetaan kello 21.26.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen